

МОНГОЛ УЛС
ЁС ЗҮЙН ХОРОО

**ТӨРИЙН АЛБАН ХААГЧИЙН ЁС ЗҮЙН ХУУЛЬ
ТОГТООМЖИЙН ХЭРЭГЖИЛТ, ТӨРИЙН АЛБАН
ХААГЧИЙН ЁС ЗҮЙН ЗӨРЧЛИЙН НЭГДСЭН ДҮН,
ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТАЙЛАН
2024 ОН**

УЛААНБААТАР ХОТ
2024

МОНГОЛ УЛСЫН ЁС ЗҮЙН ХОРОО

Монгол Улс, Улаанбаатар хот,
Чингэлтэй дүүрэг, Ж.Самбуугийн гудамж,
Засгийн газрын 11-р байр
(+976)51-266021, 266022, 266023
info@ec.gov.mn
<https://ec.gov.mn>

АГУУЛГА

ӨМНӨХ ҮГ	IV
----------------	----

УДИРТГАЛ.....	1
---------------	---

НЭГ. ТӨРИЙН АЛБАН ХААГЧИЙН ЁС ЗҮЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ, ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН.....	3
---	---

1.1 Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн талаарх бодлого, хууль тогтоомжийн зохицуулалт.....	3
1.2 Төрийн албан хаагчийн ёс зүй, хариуцлагын тогтолцоо.....	5

ХОЁР. ТӨРИЙН АЛБАН ХААГЧИЙН ЁС ЗҮЙН ЗӨРЧЛӨӨС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ, СОЁН ГЭГЭЭРҮҮЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА.....	8
--	---

2.1 Ёс зүйн соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагаа	8
2.2 Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн сургалт, хэлэлцүүлэг	9
2.3 Ёс зүйн нөлөөллийн ажил	12

ГУРАВ. ТӨРИЙН АЛБАН ХААГЧИЙН ЁС ЗҮЙН ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН ХЭРЭГЖИЛТ, ТӨЛӨВ БАЙДАЛ.....	14
--	----

3.1 Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн талаарх гомдол, мэдээллийг хянан шийдвэрлэх эрх зүйн орчин.....	14
3.2 Ёс зүйн гомдол, мэдээлэл, шийдвэрлэлтийн бүртгэл, хяналтын цахим систем.....	15
3.3 Ёс зүйн зөрчилд хүлээлгэсэн хариуцлага	18
3.4 Төрийн албан дахь ёс зүйн зөрчлийн төлөв байдал, шалтгаан, нөлөөлөх хүчин зүйлсийг тодорхойлох туршилтын судалгааны үр дүн	22

ДӨРӨВ. ЁС ЗҮЙН ХОРООНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА.....	29
---	----

4.1 Ёс зүйн хорооны бүрэн эрх, чиг үүргээ хэрэгжүүлсэн байдал	29
4.2 Гадаад хамтын ажиллагаа.....	31

ДҮГНЭЛТ	33
---------------	----

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ

Товчлол	Тайлал
АА	Ажлын алба
АНУ	Америкийн Нэгдсэн Улс
БНСУ	Бүгд Найрамдах Солонгос Улс
ЗГ	Засгийн газар
ЗГХЭГ	Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар
ЗДТГ	Засаг даргын Тамгын газар
ЁЗЗБХЦС	Ёс зүйн зөрчлийн бүртгэл, хяналтын цахим систем
ИТХ	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал
МҮОНРТ	Монголын үндэсний олон нийтийн радио, телевиз
НҮБ	Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага
ОУ	Олон улс
ТАЗ	Төрийн албаны зөвлөл
ТАХ	Төрийн албан хаагч
ТАЦНС	Төрийн албан хаагчийн цалингийн нэгдсэн систем
ТЗ	Төрийн захиргааны албан тушаал
ТӨ	Төрийн өндөр албан тушаал
ТТ	Төрийн тусгай албан тушаал
ТҮ	Төрийн үйлчилгээний албан тушаал
ТҮБД	Төрийн үйлчилгээ, бага дунд
ТҮМБ	Төрийн үйлчилгээ, мэргэжлийн боловсрол
ТҮСУ	Төрийн үйлчилгээ, соёл урлаг
ТҮШУ	Төрийн үйлчилгээ, шинжлэх ухаан
ТҮЭМ	Төрийн үйлчилгээ, эрүүл мэнд
УИХ	Улсын Их Хурал
ҮАБЗ	Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөл
ҮСХ	Үндэсний статистикийн хороо
ХНУМТ	Хүний нөөцийн удирдлагын мэдээллийн тогтолцоо
ЭМТҮ	Эрүүл мэнд, төрийн үйлчилгээ

ЗУРАГ, ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Төрийн албан хаагчдын ёс зүйн зөрчил, ангилал, оноор, тоо

Зураг 2. Хуулийн үйлчлэх хүрээ

Зураг 3. Хамтран хийх сургалтын хэрэгцээ

Зураг 4. Ёс зүйн дэд хороо, төрийн байгууллаар

Зураг 5. Ёс зүйн дэд хороо, байршлаар, 2024 он

Зураг 6. Ёс зүйн дэд хороо, салбараар, 2024 он

Зураг 7. Ёс зүйн дэд хорооны гишүүдэд олгосон урамшуулал, (сая төгрөг), 2024 он

Зураг 8. Цахим болон танхимын сургалтад хамрагдсан албан хаагчдын тоо

Зураг 9. Удирдлагын академийн ёс зүйн сургалт, оноор

Зураг 10. "Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн сургалтын хэрэгцээ ба агуулга" хэлэлцүүлэг

Зураг 11. Бүртгэгдсэн гомдол, мэдээлэл

Зураг 12. Гомдол, мэдээлэлд холбогдсон төрийн албан хаагч, хүйсээр

Зураг 13. Гомдол, мэдээлэл гаргагч, хувиар

Зураг 14. Гомдол, мэдээлэл, төрийн албаны ангиллаар, оноор

Зураг 15. Ёс зүйн хороонд ирсэн гомдол, мэдээлэл

Зураг 16. Ёс зүйн зөрчлийн бүртгэл, хяналтын цахим систем

Зураг 17. Гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт

Зураг 18. Ёс зүйн хариуцлага хүлээсэн төрийн албан хаагч, албан тушаалын төрлөөр

Зураг 19. Ёс зүйн зөрчил, хүлээлгэсэн хариуцлага, хувиар

Зураг 20. Ёс зүйн зан төлөвийг сайжруулах чиг хандлага, арга зам

Зураг 21. Ёс зүйн зөрчлийн нийтлэг шалтгаан, нөлөөлж буй хүчин зүйлс

Зураг 22. Ёс зүйн хорооны бүтцийн бүдүүвч

Зураг 23. Хуралдаанд хэлэлцсэн асуудал 2024 он

Зураг 24. Ирсэн өргөдөл, гомдол, хүсэлт

Хүснэгт 1. Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн сургалт, аймгаар

Хүснэгт 2. Гомдол шийдвэрлэлт, хариуцлага хүлээсэн байдал

Хүснэгт 3. Улсын хэмжээнд ёс зүйн зөрчилд ногдуулсан хариуцлага

Хүснэгт 4. Ёс зүйн зөрчил, байршил, төрийн албаны ангиллаар

Хүснэгт 5. Ёс зүйн хорооны хуралдааны тойм

ӨМНӨХ ҮГ

Монгол Улс төрийн албаны шинэтгэлийн хүрээнд "Төрийн албаны үнэт зүйл: Тулгамдаж буй асуудал" (2018), "Төрийн захиргааны албаны ёс зүйн хариуцлагын тогтолцоог үр дүнтэй хэрэгжүүлэх нь" (2019), "Төрийн захиргааны албан хаагчийн ёс зүйн дүрмийн хэрэгжилтэд хийсэн шинжилгээ" (2021) зэрэг судалгааг үе шаттай хийж, Үндсэн хууль, холбогдох бусад хууль тогтоомж, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангах зорилго, зорилтын хүрээнд Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуулийг баталсан нь төрийн албаны ёс зүйн тогтолцоо бүрдэх суурь нөхцөл болов.

Ёс зүйн хороо төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх, гомдол, мэдээллийг хянан шалгаж дүгнэлт гаргах, ёс зүйн хариуцлага хүлээлгэсэн эсэхэд хяналт тавих, төрийн албан хаагчдын ёс зүйн нэгдсэн дүн төлөв байдлын тайлан гаргах зэрэг үйл ажиллагаа, чиг үүргийг хэрэгжүүлэх хараат бус, нээлттэй, ил тод зарчмаар ажилладаг бие даасан байгууллага болон байгуулагдлаа. Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуулийг Ёс зүйн хороо, Засгийн газрын дэргэдэх Ёс зүйн дэд хороо, төрийн болон нутгийн удирдлагын байгууллагын дэргэдэх ёс зүйн дэд хороо, томилох эрх бүхий албан тушаалтан, төрийн албан хаагчид хэрэгжүүлэхээр ёс зүйн тогтолцоог бүрдүүлсэн.

Бид 2024 онд Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үндэсний хөтөлбөрийг УИХ-ын чуулганаар батлуулж, холбогдох дүрэм журмыг баталж хэрэгжилтийг хангуулах, төрийн албан хаагч сайн дураараа ёс зүйн хариуцлага хүлээх соёлыг төлөвшүүлэхэд төрийн албаны ёс зүйн бодлого, үйл ажиллагааг чиглүүлэн ажиллалаа.

УИХ-ын Байнгын хорооны тогтоолоор байгуулагдсан "Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуулийн хэрэгжилт болон Ёс зүйн хороо, ёс зүйн дэд хороодын бие даасан, хараат бус ажиллах нөхцөлийг хангах эрх зүйн орчныг сайжруулах санал боловсруулах" ажлын хэсэгт ажиллаж, цаашид хэрэгжүүлэх ажлын чиглэлийг тодорхойлов.

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль, Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд ёс зүйгээр манлайлан ажиллаж байгаа нийт төрийн албан хаагч Та бүхэндээ талархал илэрхийлье.

Ёс зүйт төрийн албыг төлөвшүүлэхэд Ёс зүйн хороо манлайлах үүргийн хүрээнд эхний жилдээ хийж, хэрэгжүүлсэн ажлын товч үр дүнг энэхүү тайланд тусгав. Цаашид бид эрхэм Таны зөвлөмж, саналыг нээлттэй хүлээж авч ажиллах болно.

Сайн үйлс дэлгэрэх болтугай.

Хүндэтгэсэн,

ЁС ЗҮЙН ХОРООНЫ ДАРГА

Ц.АМАРТӨГС

УДИРТГАЛ

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 23 дугаар зүйлийн 23.5.2 дахь хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 115 дугаар зүйлийн 115.2.14 дэх хэсэг, Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.6.10 дахь хэсэгт тус тус заасны дагуу Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлийн нэгдсэн дүн, төлөв байдлын 2024 оны тайланг нэгтгэн боловсрууллаа.

Монгол Улсын Үндсэн хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон бусад хууль тогтоомжид үндэслэн төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хэм хэмжээг шинэчлэн тогтоох, тэднийг ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх, иргэдийн төрд итгэх итгэлийг нэмэгдүүлэх зорилгоор төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хууль, эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх нийгмийн хэрэгцээ шаардлага бий болсон.

Олон улсад төрийн албан хаагчийн ёс зүйг хуульчилсан, тусгайлсан хөтөлбөр баталж мөрдүүлдэг сайн туршлага ч түгээмэл байна. Тухайлбал, АНУ, БНСУ, Герман, Япон гэсэн улс орон төрийн албан хаагчийн ёс зүйг хуульчилсан бол Австрали, Их Британи, Канад, Франц, Швед, Шинэ Зеланд, Сингапур, Турк, Эстони зэрэг улс төрийн албан хаагчийн ёс зүйг дүрэм журмаар зохицуулж байна.

Монгол Улс төрийн албаны хууль, эрх зүйн орчны судалгаа, олон улсын сайн туршлагад үндэслэн Улсын Их Хурлаас Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуулийг 2023 оны 05 дугаар сарын 04-ний өдөр баталсан.

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль, Төрийн албаны тухай хууль, Эрүүгийн хууль, Авлигын эсрэг хууль болон бусад хууль, УИХ болон Ёс зүйн хорооноос баталсан тогтоол, дүрэм, журмууд нь төрийн албан хаагчийн ёс зүйн гомдол, мэдээлэл, хүлээн авч хянан шийдвэрлэх үйл ажиллагаа болон сургалт, соён гэгээрүүлэх бодлого, үйл ажиллагааг зохицуулах эрх зүйн орчин, төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тогтолцоо бий болох үндэс суурь болсон.

Улсын хэмжээнд 2024 оны мэдээгээр 4,239¹ төрийн байгууллагад 2,281 ёс зүйн дэд хороо байгуулагдсан нь нийт төрийн байгууллагын 53.8 хувь байна. Ёс зүйн дэд хорооны 1,808 буюу 79.3 хувь нь орон нутагт, 473 буюу 20.7 хувь нь нийслэлд үйл ажиллагаа явуулж, нийт 9,855 төрийн албан хаагч ёс зүйн дэд хороонд сонгогдон ажиллаж байна.

Улсын Их Хурлын даргын 2023 оны 209 дүгээр захирамжаар Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үндэсний хөтөлбөрийг боловсруулах ажлын хэсэг байгуулагдаж, түүнд мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх дэд ажлын хэсгийг Ёс зүйн хороо ахлан ажилласан.

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үндэсний хөтөлбөрийн төсөл боловсруулахад олон талт уулзалт, хэлэлцүүлгийг 95 байгууллагад зохион байгуулан, иргэн, албан хаагчдаас ирүүлсэн 1,008 саналыг тусгав. Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үндэсний хөтөлбөрийг 2024 оны 04 дүгээр сарын 18-ны өдрийн УИХ-ын нэгдсэн чуулганаар баталлаа.

Улсын хэмжээнд төрийн албан хаагчийн ёс зүйн асуудлаар 595 гомдол, мэдээлэл хүлээн авснаас зөрчил тогтоогдсон 322, тогтоогдоогүй 221, судлагдаж байгаа 52 гомдол, мэдээлэл байна.

¹ Монгол Улсын төрийн албаны зөвлөлийн үйл ажиллагааны тайлан 2023 он

Төрийн албан хаагчийн үйлдэл, үйл ажиллагаанд гаргасан ёс зүйн гомдол, мэдээллийн 47.5 хувь нь иргэнээс төрийн албан хаагчийн үйл ажиллагаанд, 40.6 хувь нь төрийн албан хаагчаас төрийн албан хаагчид, 11.9 хувь нь байгууллагынхаа дотоод хяналт, шалгалтаар илэрсэн гомдол, мэдээлэл эзэлж байна.

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн асуудлаар 2024 онд хүлээн авсан нийт 595 гомдол, мэдээллийн 322 нь зөрчил болох нь тогтоогдож, дүгнэлт гаргаснаас 314 буюу 97.5 хувьд нь томилох эрх бүхий албан тушаалтан ёс зүйн хариуцлага хүлээлгэжээ.

Өнгөрсөн хугацаанд төрийн төв байгууллага, 21 аймаг, нийслэлийн нутгийн захиргааны байгууллагын удирдлага, төрийн албан хаагчдад хийсэн сургалт, хэлэлцүүлгийн үр дүнд “Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн багц цагийн сургалтын агуулга”-ыг боловсруулж, Ёс зүйн хорооны хуралдаанаар баталлаа.

Ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх сургалтыг танхимаар 476 төрийн байгууллагын 26,837, Төрийн албаны зөвлөлийн 7:4:10 вебинар² (цахим систем)-ээр 26,200 хандалтын эрхээр 49,400, сургалтад нийт 76,237 төрийн албан хаагчдын 33.6 хувь буюу 3 төрийн албан хаагч тутмын нэг нь хамрагдсан байна.

Цаашид Монгол Улсын Үндсэн хууль болон холбогдох хууль, тогтоомж, хөгжлийн бодлогын баримт бичгүүдийг уялдуулан хэрэгжүүлэх, төрийн албан хаагчийн ёс зүй, тэднийг ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх ажлын хүрээг өргөжүүлэх, ёс зүйн хэм хэмжээ, шалгуур үзүүлэлтийг боловсруулж, мөрдүүлнэ. Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуульд заасан төрийн албан хаагч, төрийн болон орон нутгийн өмчит улсын үйлдвэрийн удирдах албан тушаалтныг хамруулан “Төрийн албан дахь ёс зүйн зөрчлийн төлөв байдал, шалтгаан, нөлөөлөх хүчин зүйлсийг тодорхойлох суурь судалгаа”-г зохион байгуулж, судалгааны нэгдсэн дүн, тайланг гаргахаар төлөвлөж байна.

Энэ судалгааны дүн, тайланд үндэслэн салбарын онцлог, хэрэгцээнд нийцсэн соён гэгээрүүлэх, сургалт сурталчилгаа, нөлөөллийн ажлуудыг зохион байгуулна. Мөн гадаад улс орны туршлагыг судлах, сургалтын арга хэлбэр, агуулга, шалгуур үзүүлэлтийг нутагшуулах, сүүлийн үеийн сургалтын техник технологи нэвтрүүлэхэд чиглэсэн зорилтуудыг төлөвлөж байна.

² Төрийн албан зөвлөлийн 7:4:10 вебинар (цахим сургалт)-ын систем нь 1 удаа 3000 төхөөрөмж холбогдох боломжтой.

НЭГ. ТӨРИЙН АЛБАН ХААГЧИЙН ЁС ЗҮЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ, ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН

1.1 Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн талаарх бодлого, хууль тогтоомжийн зохицуулалт

Төрийн албаны тухай хуулиар төрийн захиргааны албан хаагчийн ёс зүйн хэм хэмжээг тогтоон мөрдүүлж байв. Ингэхдээ төрийн захиргааны болон үйлчилгээний албан хаагчдын ёс зүйн харилцааг Төрийн албаны зөвлөлийн 2010 оны 129 дүгээр тогтоолоор "Төрийн захиргааны албан хаагчийн ёс зүйн дүрмийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах, ёс зүйн зөрчлийг хянан шийдвэрлэх журам", Засгийн газрын 2019 оны 33 дугаар тогтоолоор "Төрийн захиргааны болон үйлчилгээний албан хаагчдын ёс зүйн дүрэм"-ээр тус тус баталж, зохицуулж ирсэн.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн эрхлэх асуудлын хүрээний төрийн тусгай чиг үүргийн байгууллагын ёс зүйн дүрмийг зарлигаар батламжилдаг бол бусад төрийн тусгай албан хаагчийн ёс зүйн хэм хэмжээг ажил мэргэжлийн онцлогийг харгалзан салбарын хууль тогтоомжоор зохицуулж байна.

Зураг 1. Төрийн албан хаагчдын ёс зүйн зөрчил, ангилал, оноор, тоо³

Тухайн хугацаанд мөрдөгдөж байсан дүрэм журмын хүрээнд 2018 онд төрийн албан хаагчдын ёс зүйн зөрчлийг төрийн захиргааны албан хаагчдаар, 2019 онд төрийн захиргаа, төрийн үйлчилгээ, 2020 онд төрийн захиргаа, төрийн үйлчилгээ, төрийн тусгай албан хаагчдаар ангилан тайлагнаж ирсэн байна.

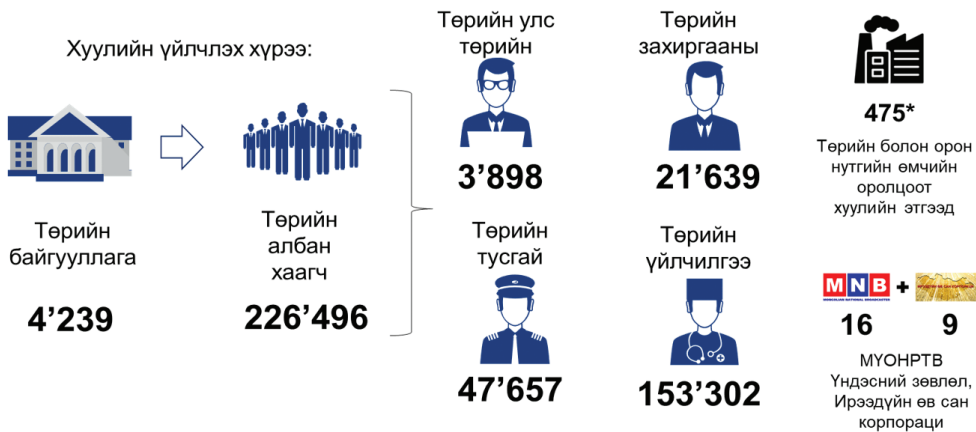
Монгол Улсын урт хугацааны "Алсын хараа-2050" хөгжлийн бодлогын "Чадварлаг, ёс зүйтэй төрийн алба" зорилгын хүрээнд 2021-2030 онд "Төрийн албанд ёс зүй, сахилга хариуцлагын оновчтой тогтолцоо бүрдэж, ёс зүйтэй төрийн алба төлөвшинө", 2031-2040 онд "Төрийн албан хаагчид нийгэмд ёс зүй, сахилга хариуцлагаар үлгэрлэх тогтолцоо бэхэжсэн байна" гэсэн зорилтуудыг тусгасан.

УИХ-ын 2020 оны 24 дүгээр тогтоолоор баталсан "Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр"-ийн 4.2.5-д "Төрийн албан хаагчийн үйл ажиллагааг үнэлэхдээ ажлын гүйцэтгэл, үйлчлүүлэгчийн үнэлгээ, ёс зүй, сахилга хариуцлагыг шалгуур болгож, ёс зүйн зөрчил гаргасан төрийн алба хаагчид хүлээлгэх хариуцлагыг чангатгана" гэсэн зорилтыг дэвшүүлсэн.

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуульд заасны дагуу төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, зөрчлийг бууруулах чиглэлээр бодлого, үндэсний хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжилтэд хяналт тавих, олон нийтийг

мэдээллээр хангах зэрэг чиг үүргийг хэрэгжүүлэх Ёс зүйн хороо, ёс зүйн дэд хороод байгуулагдан ажиллаж эхэлсэн. Ёс зүйн хороо нь чиг үүргийн дагуу төрийн өндөр, түүнтэй адилтгах албан тушаалтны ёс зүйн асуудлаар гаргасан гомдол, мэдээллийг хянан шалгаж, дүгнэлт гаргах, төрийн албан хаагчид ёс зүйн хариуцлага хүлээлгэсэн эсэхэд хяналт тавих, нэгдсэн дүн төлөв байдлын тайлан гаргаж, хараат бус, бие даасан зарчмаар ажиллах нөхцөл бүрдсэн.

Зураг 2. Хуулийн үйлчлэх хүрээ

"Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай" тогтоол, "Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үндэсний хөтөлбөр батлах тухай" тогтоол, "Ёс зүйн хорооны орон тооны бус гишүүнийг сонгон шалгаруулах журам батлах тухай" болон "Ёс зүйн хорооны үйл ажиллагааны дүрэм батлах тухай", "Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай", "Тогтоолын хавсралтад нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай", "Тогтоолын хэрэгжилтийг хангуулах талаар авах арга хэмжээний тухай" зэрэг тогтоолуудыг УИХ, Ёс зүй, сахилга, хариуцлагын болон Ёс зүй, дэгийн байнгын хороо баталсан.

Ёс зүйн хороо хуулиар олгогдсон бүрэн эрхийн хүрээнд дараах шийдвэрүүдийг батлан, дэд хороодыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар ханган ажиллаж байна.

1. "Ёс зүйн дэд хорооны ажиллах журам батлах тухай" 05 дугаар тогтоол
2. "Ёс зүйн хорооны хуралдааны дэг батлах тухай" 07 дугаар тогтоол
3. "Хууль хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай" 10 дугаар тогтоол
4. "Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчил, тэдгээрт хүлээлгэсэн хариуцлагын бүртгэлийг хөтлөх, мэдээллийн цахим санг удирдах, хөгжүүлэх, ёс зүйн зөрчлийн талаар олон нийтэд мэдээлэх журам" 13 дугаар тогтоол
5. "Ёс зүйн хороо гомдол, мэдээллийг шалган шийдвэрлэх журам" 14 дүгээр тогтоол
6. "Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн багц цагийн сургалтын агуулга, сэдэв батлах тухай" 15 дугаар тогтоол зэрэг болно.

* <https://www.1212.mn/mn/statistic/statcate/573067/table/573067>

1.2 Төрийн албан хаагчийн ёс зүй, хариуцлагын тогтолцоо

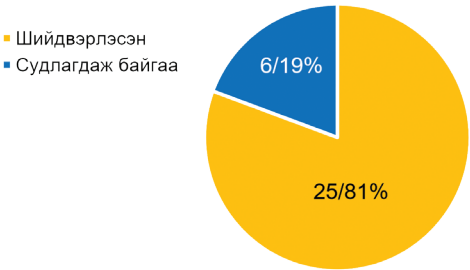
Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль, Ёс зүйн хорооны үйл ажиллагааны дүрэм, Ёс зүйн дэд хорооны ажиллах журам зэрэг хууль тогтоомжийн хүрээнд ёс зүйт төрийн албаны тогтолцоо бүрдүүлэхийг зорьж ажилласнаар 2,281 дэд хороо байгуулагдан ажиллаж байна.

Ёс зүйн дэд хороо, томилох эрх бүхий албан тушаалтнуудад Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль, Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангах, салбарын бодлого, байгууллагын төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлэх тухай 2024 оны 04 дүгээр сарын 19-ний өдрийн 26 дугаар, 2024 оны 07 дугаар сарын 22-ны өдрийн 1/91 дүгээр албан бичгээр тус тус хүргүүлж, удирдамж, зөвлөмжөөр хангаж ажиллав.

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль, Ёс зүйн хорооны үйл ажиллагааны дүрэм, Ёс зүйн дэд хорооны ажиллах журам зэрэг хууль тогтоомжийн хүрээнд 2,281 ёс зүйн дэд хороо байгуулагдан ажиллаж байна.

Төрийн төв байгууллага, харьяа газар, төрийн болон орон нутгийн өмчит улсын үйлдвэрийн газар, төсөвт байгууллагуудаас Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль, Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үндэсний хөтөлбөрийн талаар хамтран сургалт хийх, удирдлага, арга зүйн зөвлөмж авах тухай нийт 31 албан бичиг ирснийг холбогдох хууль, журмын хүрээнд шийдвэрлэж хамтарч ажиллав.

Зураг 3. Хамтран хийх сургалтын хэрэгцээ

Ёс зүйн дэд хорооны дарга, нарийн бичгийн дарга, гишүүд, албан хаагчид болон улсын байцаагч нарыг хамруулсан 25 сургалтыг тус хорооноос зохион байгуулж, сургалтад танхимаар нийт 3,050 албан хаагчийг хамруулав.

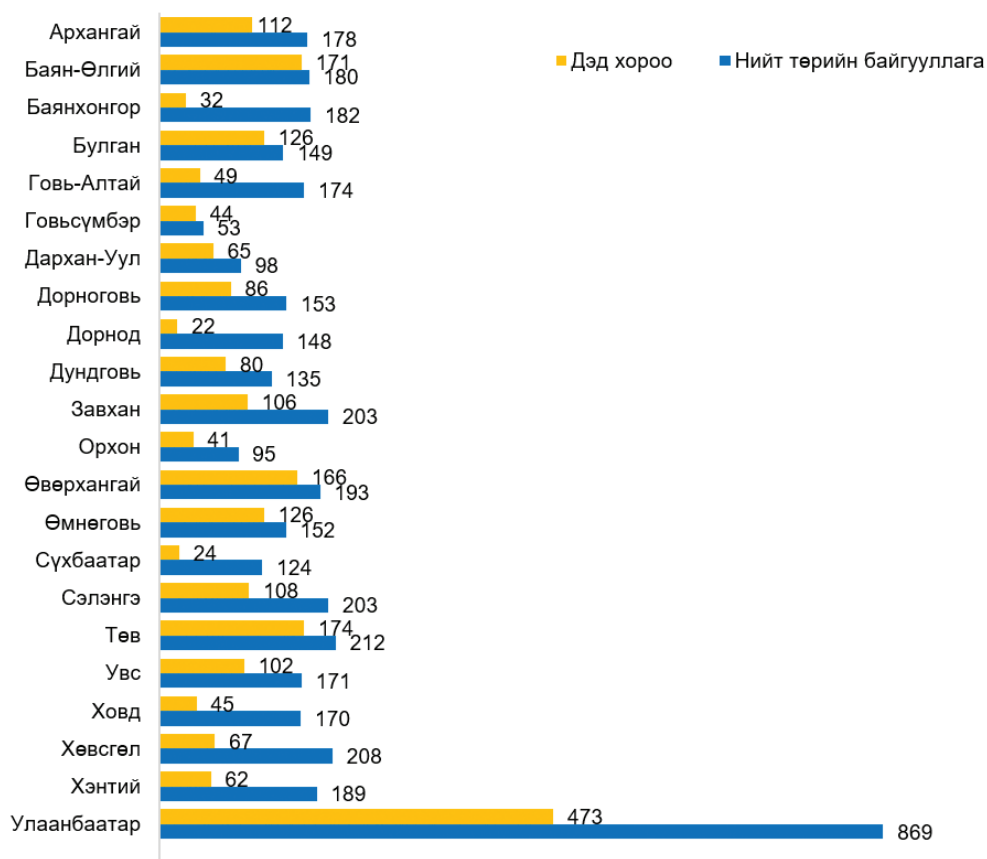
Зураг 4. Ёс зүйн дэд хороодын тоо, төрийн байгууллаар

2024 оны 12 дугаар сарын байдлаар 4,239 төрийн байгууллагын 2,281 ёс зүйн дэд хороо байгуулагдсан нь нийт төрийн байгууллагын 53.8 хувь байна. Энэ 2,281 ёс зүйн дэд хорооны 1,808 буюу 79.3 хувь нь орон нутагт, 473 буюу 20.7 хувь нь нийслэлд байгаа бөгөөд 9,855 гишүүн сонгогдон ажиллаж байна.

Ёс зүйн дэд хороо хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1 дэх заалтад "Ёс зүйн дэд хороо нь байгууллагын албан хаагчийн тооноос хамааран 3-7 гишүүнтэй байх бөгөөд гишүүд дотроосоо даргаа сонгоно" гэж заасны дагуу ёс зүйн дэд хороодын 46.7 хувь нь 3 гишүүнтэй, 40.5 хувь нь 5 гишүүнтэй, 12.8 хувь нь 7 гишүүнтэйгээр үйл ажиллагаа явуулж байна.

56	УИХ-аас удирдлага нь томилогддог байгууллага, тэдгээрийн салбар	11
3981	Гүйцэтгэх засаглал	2207
361	Нутгийн өөрөө удирдах	19
44	Шүүх эрх мэдэл	44

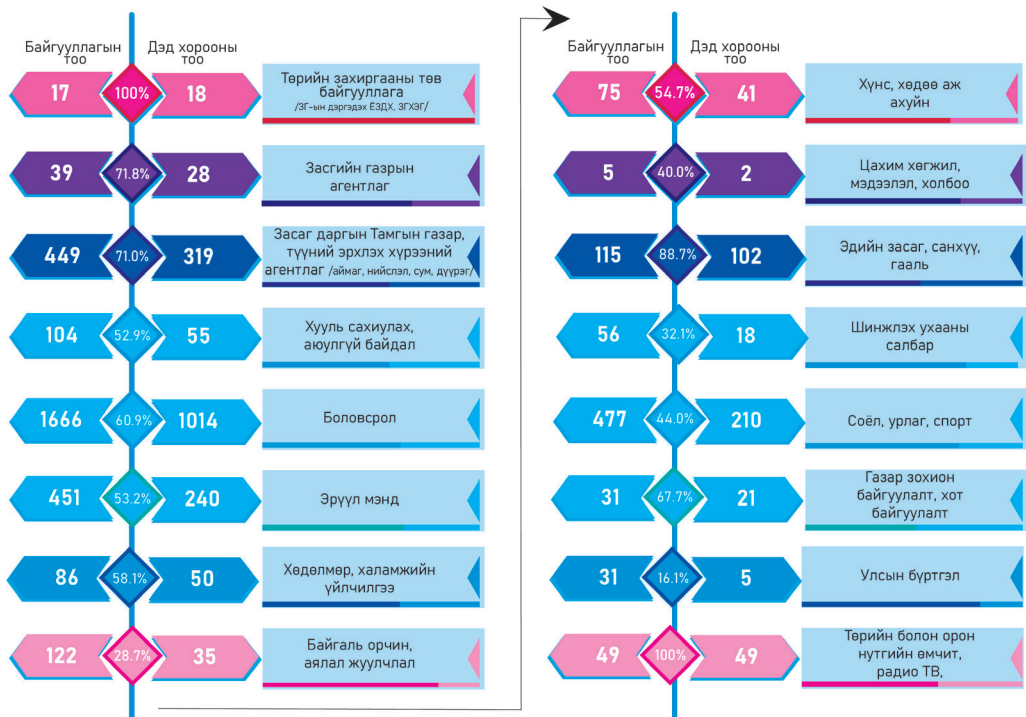
Зураг 5. Ёс зүйн дэд хороо байршлаар, 2024 он

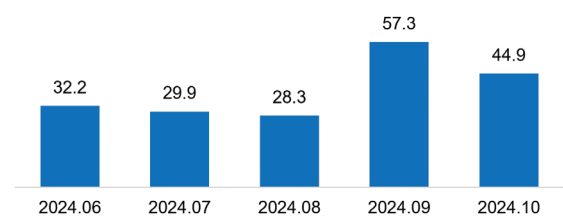
Орон нутаг дахь төрийн байгууллагын тоог байгуулагдсан дэд хороодтой харьцуулж үзвэл Баян-Өлгий аймагт хамгийн өндөр буюу 95.0 хувь, Дорнод аймагт хамгийн бага буюу 15.0 хувьтай байна.

Улаанбаатар хотод ажиллаж буй 473 ёс зүйн дэд хорооны 24.7 хувь нь 3 гишүүнтэй, 41.0 хувь нь 5 гишүүнтэй, 34.2 хувь нь 7 гишүүнтэй бол ёс зүйн дэд хороодыг тухайн дүүрэгт үйл ажиллагаа явуулж буй төрийн байгууллагатай харьцуулахад Баянгол дүүрэгт хамгийн их буюу 74.2 хувь, Сонгинохайрхан дүүрэгт хамгийн бага 26.0 хувьтай байна.

Зураг 6. Ёс зүйн дэд хороо, салбараар, 2024 он

Зураг 7. Ёс зүйн дэд хорооны гишүүдэд олгосон урамшуулал³ (сая төгрөг), 2024 он

урамшуулал" гэсэн нэмэгдлийн цэсийг бий болгож, цаашид олгогдож буй урамшууллын мэдээллийг гаргах, олгож буй урамшууллын хэмжээ журамд нийцэж буй эсэх, тухайн дэд хорооны үйл ажиллагааны идэвх, урамшуулал олгохгүй байгаа байгууллагыг илрүүлэх, мэдээ тайлангийн үнэн бодит байдлыг хангах нөхцөлийг бүрдүүлэн ажиллаж байна.

Ёс зүйн дэд хорооны дарга, нарийн бичгийн дарга, гишүүдэд 2024 оны 10 дугаар сарын гүйцэтгэлээр 65 байгууллагад нийт 192.6 сая төгрөгийн урамшуулал олгожээ. Төрийн албаны цалингийн нэгдсэн системд "Ёс зүйн дэд хорооны гишүүнээр ажилласны

3 Сангийн яамны Төрийн албаны цалингийн нэгдсэн систем

ХОЁР. ТӨРИЙН АЛБАН ХААГЧИЙН ЁС ЗҮЙН ЗӨРЧЛӨӨС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ, СОЁН ГЭГЭЭРҮҮЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

2.1 Ёс зүйн соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагаа

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.2-т “Улсын Их Хурал төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үндэсний хөтөлбөрийг баталж, мөрдүүлнэ”, 11 дүгээр зүйлийн 11.6.1-т “төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, зөрчлийг бууруулах чиглэлээр бодлого, үндэсний хөтөлбөр боловсруулж, хэрэгжилтэд хяналт тавих” гэж заасны дагуу Улсын Их Хурлын даргын 2023 оны 209 дүгээр захирамжаар Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үндэсний хөтөлбөрийг боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулж, түүнд мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх дэд ажлын хэсгийг ахалж ажилласан.

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үндэсний хөтөлбөрийг боловсруулахдаа Монгол Улсын Үндсэн хууль болон холбогдох хууль тогтоомж, Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичиг, Шинэ сэргэлтийн бодлого, Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөр, Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл зэрэг бодлогын баримт бичгийг үндэслэл болгосон.

“Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үндэсний хөтөлбөр”-ийн төслийг Ёс зүйн хорооны 2024 оны 02 дугаар сарын 19-ний өдрийн 2 дугаар хуралдаан, 04 дүгээр сарын 09-ний өдрийн 3 дугаар хуралдаанаар хэлэлцэж, 2024 оны 02 дугаар сарын 23-ны өдөр төслийг бүрэн эхээр нь Улсын Их Хурлын D-Parliament, Ёс зүйн хорооны www.ec.gov.mn, Төрийн албаны зөвлөлийн www.csc.gov.mn зэрэг албан ёсны цахим хуудаст тус тус байршуулж төрийн 45 байгууллагаас 489 санал, 7 удаагийн хэлэлцүүлгийн 350 оролцогчоос давхардсан тоогоор нийт 520 гаруй саналыг авч төсөлд нэгтгэн ажиллав.

“Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үндэсний хөтөлбөр” 2024 оны 04 дүгээр сарын 18-ны өдрийн чуулганы хуралдаанаар батлагдсантай холбогдуулан Ёс зүйн хорооны 2024 оны 08 дугаар сарын 27-ны өдрийн 1/108 тоот албан бичгээр үндэсний хөтөлбөрийн зорилт, үйл ажиллагааг салбар, байгууллагын бодлого, төлөвлөлтөд санхүү, төсвийн эх үүсвэрийн хамт тусган хэрэгжүүлэх чиглэлийг яам, агентлаг, аймаг, нийслэлийн томилох эрх бүхий албан тушаалтнуудад хүргүүллээ.

Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн төсөлд “Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үндэсний хөтөлбөр”-ийн зорилго, зорилтыг хэрэгжүүлэх санал боловсруулж, УИХ-ын Ёс зүй, дэгийн байнгын хороо, Эдийн засаг, хөгжлийн яаманд хүргүүлж ажиллав.

Ингэснээр тус хөтөлбөрийн 4.2.3.5-т “Төрийн албаны ёс зүйн зарчмуудад үндэслэсэн суурь шалгуур үзүүлэлтийг боловсруулж, төрийн албаны чадамжид суурилсан хүний нөөцийн бодлогын хэрэгжилтийг үнэлж дүгнэнэ”, 4.2.3.12-т “Ёс зүйн хэм хэмжээг сахиулах, зөрчлийг хянан шийдвэрлэх менежментийг сайжруулж, ёс зүй, хариуцлагын тогтолцоог бэхжүүлнэ”, 4.2.3.13-т “Төрийн албаны ёс зүйн индекс, ёс зүйн дэд бүтцийг олон улсын туршлагад суурилан хэрэгжүүлнэ” гэсэн арга хэмжээ тусгагдаж батлагдсан.

2.2 Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн сургалт, хэлэлцүүлэг

Төрийн албаны тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль, холбогдох хуулийн нэмэлт, өөрчлөлт, дагаж гарах дүрэм, журмын хэрэгжилтийг хангах, улмаар төрийн албаны шинэтгэл, төрийн албан хаагчийн хууль, эрх зүйн орчны шинэчлэл, Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль, үндэсний хөтөлбөрийн зорилго, үйлчлэх хүрээг хөндсөн өргөн цар хүрээтэй сургалт, сурталчилгааны ажлыг амжилттай зохион байгуулав.

Дээрх ажлын хүрээнд 5 ажлын хэсэг "Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль", "Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үндэсний хөтөлбөр", "Ёс зүйн дэд хороодын ажиллах журам" гэсэн сэдвээр 21 аймгийн ЗДТГ, түүний харьяа газрын мэргэжилтэн, ёс зүйн дэд хороодын дарга, нарийн бичгийн дарга, гишүүд оролцуулсан нийт 9,083 төрийн албан хаагчдад 2024 оны эхний хагас жилд төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, төрөөс баримталж буй бодлого, чиглэлийг хүргэж ажиллажээ.

Хүснэгт 1. Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн сургалт, аймгаар

№	Аймаг	Оролцогчийн тоо	№	Аймаг	Оролцогчийн тоо
1	Архангай	250	12	Орхон	1353
2	Баян-Өлгий	550	13	Өвөрхангай	300
3	Баянхонгор	420	14	Өмнөговь	160
4	Булган	740	15	Сүхбаатар	410
5	Говь-Алтай	480	16	Сэлэнгэ	750
6	Говьсүмбэр	250	17	Төв	610
7	Дархан-Уул	800	18	Увс	200
8	Дорноговь	320	19	Ховд	350
9	Дорнод	486	20	Хөвсгөл	1000
10	Дундговь	350	21	Хэнтий	3500
11	Завхан	450	22	Нийт	9083

Жилийн эцсийн дүнгээр танхимын сургалтаар 256 төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллагын нийт 11,343 төрийн албан хаагчдад төрийн албан хаагчийн ёс зүй, ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх чиглэлээр сургалт, хууль, эрх зүйн мэдээллээр хангаж ажиллав.

Харин 12 дугаар сарын байдлаар 314 ёс зүйн дэд хороо үйл ажиллагааны тайлангаа ирүүлснээс 220 ёс зүйн дэд хороо нь байгууллагынхаа албан хаагчдад төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хууль тогтоомжийг таниулах, ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр сургалт зохион байгуулсныг тайландаа дурджээ. Энэхүү 220 ёс зүйн дэд хорооны зохион байгуулсан сургалтад 15,494 төрийн албан хаагч хамрагдсан бөгөөд үүнийг дээрх дүн мэдээтэй нэгтгэж тооцвол танхимаар төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, бодлого, шийдвэрийг 476 байгууллагын нийт 26837 төрийн албан хаагчдад сургалт, уулзалт, хэлэлцүүлгээр танилцуулжээ.

Зураг 8. Цахим болон танхимын сургалтад хамрагдсан албан хаагчдын тоо

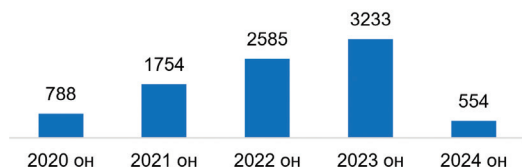

Төрийн албан хаагчдыг ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх чиглэлийн сургалтыг танхимаар 476 төрийн байгууллагын 26,837, Төрийн албаны зөвлөлийн 7:4:10 вебинар (цахим сургалтын систем)-ээр 26,200 хандалтын эрхээр 49,400, нийт 76,237 төрийн албан хаагч буюу нийт төрийн албан хаагчдын 33.6 хувь, тодруулбал, төрийн албанд ажиллаж байгаа 3 хүн тутмын нэгд Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль, дүрэм, журмыг хүргэж ажилласан.

Засгийн газрын дэргэдэх Ёс зүйн дэд хорооноос ирүүлсэн тайланд Хэрэг эрхлэх газрын дэргэдэх Удирдлагын академиас 2020-2024 онд "Төрийн албан хаагчийн ёс зүй, хариуцлага", "Авлига, ашиг сонирхлын зөрчил, төрийн албан хаагчийн ёс зүй", "Авлига, ашиг сонирхлын зөрчил, төрийн албан хаагчийн ёс зүй", "Төрийн албан хаагчийн ёс зүй, ашиг сонирхлын зөрчлөөс сэргийлэх", "Ёс зүйн менежмент, ашиг сонирхлын зөрчлөөс сэргийлэх нь", "Ёс зүйт манлайлал, ашиг сонирхлын зөрчлөөс сэргийлэх" сэдвээр нийт 8914 төрийн албан хаагчид танхимын, 36830 төрийн албан хаагчид цахимаар сургалт явуулав.⁴

⁴ Засгийн газрын дэргэдэх Ёс зүйн дэд хорооны 2024 онд ирүүлсэн тайлан

Зураг 9. Удирдлагын академийн ёс зүйн сургалт, оноор⁵

“2024 онд улсын хэмжээнд ёс зүйн чиглэлээр зохион байгуулсан сургалт, соён гэгээрүүлэх ажилд нийт 71512 төрийн албан хаагч цахимаар хамрагдсан нь өмнөх оноос 44467 буюу 1.6 дахин өссөн үзүүлэлт юм”⁶ гэж Засгийн газрын дэргэдэх Ёс зүйн

дэд хорооноос дүгнэжээ.

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуулийн 11.6.3-т “төрийн албаны мэргэшүүлэх багц сургалтын агуулга, хөтөлбөрийн хүрээнд төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хэм хэмжээг сахиулах, соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааг нэгдсэн удирдлагаар хангах, зохион байгуулах”, Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үндэсний хөтөлбөрийн зорилт 2.1.2-т “Төрийн албан хаагч бүрийг ёс зүйн багц цагийн цахим сургалтад жил бүр хамруулж, үр дүнг тооцох ажлыг байгууллага зохион байгуулж, Ёс зүйн дэд хороо арга зүйн заавраар хангана. Ёс зүйн хороо багц цагийн сургалтын агуулга, сэдвийг тогтооно” гэж тус тус заасан.

Ёс зүйн хорооны даргын “Ажил үүргийн хуваарь батлах тухай” А/10 дугаар тушаалын дагуу Ёс зүйн сургалтын хөтөлбөр, агуулга боловсруулж, Улсын Их Хурлын Ёс зүй, дэгийн байнгын хороо, Төрийн албаны зөвлөлтэй хамтран “Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн сургалтын хэрэгцээ ба агуулга” хэлэлцүүлгийг УИХ-аас удирдлага нь томилогддог байгууллагын эрх бүхий албан тушаалтан, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар, ХЗДХЯ, түүний харьяа агентлаг, БХЯ, төрийн нарийн бичгийн дарга нар, тусгай чиг үүрэг хэрэгжүүлдэг агентлагийн дарга нар, яамдын ёс зүйн дэд хороодын төлөөлөл, их, дээд сургуулийн багш, эрдэмтэн, судлаачдыг оролцуулан 2 удаа зохион байгуулав.

Зураг 10. “Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн сургалтын хэрэгцээ ба агуулга” хэлэлцүүлэг

Хэлэлцүүлгийн үр дүнд Ёс зүйн хорооны 2024 оны 11 дүгээр сарын 22-ны өдрийн 14 дүгээр хуралдааны 15 дугаар тогтоолоор “Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн багц цагийн сургалтын агуулга”-ыг батлуулсан нь 2024 оны онцлох ажлуудын нэг болсон.

“Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн багц цагийн сургалтын агуулга” батлагдсанаар Ёс зүйн сургагч багш бэлтгэх, Ёс зүйн сургалтын болон төрийн байгууллага батлагдсан агуулгын хүрээнд сургалтыг системтэй зохион байгуулах багц цаг, хөтөлбөрийг гаргаж хэрэгжүүлэх боломжийг бүрдүүллээ.

⁵ Мөн тэнд
⁶ Мөн тэнд

2.3 Ёс зүйн нөлөөллийн ажил

Улсын Их Хурлын Ёс зүй, дэгийн байнгын хороонд байгууллагын үйл ажиллагааны танилцуулга, Ёс зүйн дэд хорооны журмыг хэрэглэх, төрийн албан хаагчийн ёс зүйн гомдол, мэдээллийг хүлээн авах, шийдвэрлэх зөвлөмж, гарын авлага бэлтгэж, холбогдох албан тушаалтныг мэдээллээр хангаж ажиллав.

Ёс зүйн дэд хороо, эрх бүхий албан тушаалтны чиг үүргээ хэрэгжүүлэх, хууль тогтоомжийг сурталчлан таниулах талаар нэгдмэл ойлголт өгч, арга зүйгээр хангахын зэрэгцээ төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хэм хэмжээ, баримтлах зарчим, харилцаа хандлага, ёс зүйн хариуцлагын төрөл зэрэг сэдвээр сургалт, уулзалтыг зохион байгуулав.

Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах, хяналт тавих, ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх, дэд хороо, томилох эрх бүхий албан тушаалтанд төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хэм хэмжээг сахиулах чиг үүргийн хүрээнд тус хорооны 2024 оны 10, 13 дугаар тогтоолыг 2024 оны 4/119 дугаар албан бичгээр аймаг, нийслэлийн Засаг дарга, 2024 оны 4/120 дугаар албан бичгээр Төрийн нарийн бичгийн дарга нарт тус тус хүргүүлж ажиллав.

2024 оны 11 дүгээр сарыг "ЁС-той ЗҮЙ-тэй" нөлөөллийн аян болгон зарлаж Төрийн албаны зөвлөлийн 7:4:10 семинар цахим сургалтын платформоор "Төрийн албан хаагчийн ёс зүй ба эрүүл мэнд", "Төрийн албан хаагчийн ёс зүй (гомдол, мэдээлэл, зөрчлийг шийдвэрлэх)", "Дижитал ёс зүй", "Төрийн албан хаагчийн ёс зүй: Ёс зүй ба бодлого, үйл ажиллагаа" гэсэн 4 үндсэн сэдвийн хүрээнд Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль, холбогдох хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх төрөөс баримталж буй бодлого, анхаарах асуудлын талаар чиглэл өгч ажиллав.

"ЁС-той ЗҮЙ-тэй" нөлөөллийн сарын аяны хүрээнд танхимаар 235 төрийн байгууллагын 2260 төрийн албан хаагчдын дунд "Төрийн албан хаагчийн ёс зүй", "Төрийн албан хаагчийн ёс зүй ба эрүүл мэнд", "Төрийн албан хаагчийн ёс зүй: Ёс зүй ба бодлого, үйл ажиллагаа", "Төрийн албан хаагчийн ёс зүй (гомдол, мэдээлэл, зөрчлийг шийдвэрлэх)" гэсэн сэдвээр мэдээлэл түгээв.

2,281 ёс зүйн дэд хороонд Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль, үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангаж ажиллах чиглэл, арга зүйн зөвлөгөө өгсний үр дүнд санал санаачилга гарган ажиллаж байгаа Ёс зүйн дэд хороодын хэрэгжүүлсэн онцлох ажил. Үүнд:

- ✓ Хариуцсан салбар, байгууллагад нийтлэг гарч байгаа ёс зүйн зөрчил болон үүсэж болзошгүй эрсдэлд дүн шинжилгээ хийж, бууруулах арга хэмжээ хэрэгжүүлсэн - 60
- ✓ Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хууль тогтоомжийг таниулах, ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр сургалт зохион байгуулсан - 220
- ✓ Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө гаргасан - 84
- ✓ Төрийн албан хаагчийг ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх чиглэлээр салбарын хэмжээний бодлого төлөвлөлтөд тусгасан – 89 ёс зүйн дэд хороо байна.

Ёс зүйн дэд хороодын санаачилсан онцлох ажлыг дурдвал:

Үндэсний аудитын газар 2024 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөнд «Ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, шударга байдлыг төлөвшүүлнэ» гэсэн зорилтын хүрээнд төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчдын ёс зүйн мэдлэг, чадварыг нэмэгдүүлж, дадлыг хэвшүүлэх зорилгоор 3 кредит, 48 цагийн Төрийн аудиторын ёс зүйн 12 сэдэвт хичээлд 395 албан хаагч хамруулж, албан хаагчдаар ёс зүйн дүрмийг мөрдөх баталгаа гаргуулсан;

Гаалийн ерөнхий газар, түүний харьяа газруудад 20 Ёс зүйн дэд хороо ажиллаж байна. Салбарын ёс зүйн дэд хороодын гишүүдийг чадавхжуулах "Ёс зүйн хөгжлийн чиг хандлага" сэдэвт анхан шатны болон ахисан түвшний сургалтыг хийжээ. Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах зорилгоор "Ёс зүйн дэд хороод гомдол, мэдээллийг хэрхэн шийдвэрлэх, дүгнэлтийн загвар"-ыг гарган ашигласан;

Гадаадын иргэн харьяатын газар "Удирдах ажилтны ёс зүй", "Ёс зүйгээр байгууллагын соёлыг төлөвшүүлэх нь", "Үнэт зүйл, ёс зүйг дээдэлсэн байгууллагын соёлыг төлөвшүүлэх нь" сэдэвт сургалтууд зохион байгуулсан;

Онцгой байдлыг ерөнхий газраас "Онцгой байдлын байгууллагын албан хаагчдын ёс зүйн зөвлөгөөн"-ийг 2024 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдөр зохион байгуулж, сургалтад албан хаагчдын гэр бүлийг цуг хамруулсан;

Цагдаагийн ерөнхий газрын Дотоод хяналт-Аюулгүй байдлын газраас 2024 оны эхний 10 сарын байдлаар алба хаагчийн аюулгүй байдал, сахилга, хариуцлага, эрүүл мэнд, сэтгэл зүй, хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын болон алба хаагчдыг чадавхжуулах чиглэлээр 16 удаагийн сургалт зохион байгуулж, давхардсан тоогоор 11646 алба хаагч, ажилтан оролцсон;

Цус сэлбэлт судлалын үндэсний төв нь ажиллагсдын эрхэмлэн ажиллах "Гурван З, Гурван Х"-ийн зарчмыг боловсруулан баталж хэрэгжүүлснээр ажилтан бүр бие биедээ зөвлөн халамжлах, зөвшилцөл, хамтын ажиллагаа, зөв харилцааг эрхэмлэсэн байгууллагын соёлыг нутагшуулж, хамтын хүчээр ажиллаж хөдөлмөрлөх нөхцөлийг бүрдүүлэв. "СЭТГЭЛЭЭ ЖОЛООДОЖ-ХҮНДЛЭЛИЙГ ТҮГЭЭЕ" аян явуулж, Хэцүү үйлчлүүлэгчтэй харилцах заавар гарган ёс зүйн зөрчил гаргахаас урьдчилан сэргийлэн ажилласан;

Цагааннуур чөлөөт бүс нь байгууллагын албан хаагч, ажилчдын уур амьсгалыг сайжруулах зорилгоор «Миний сэтгэлийн илгээмж» захидлын аян өрнүүлсэн;

Сэлэнгэ аймгийн ЗДТГ "Мэндлэх хүндлэх ёс, харилцаа хандлага" сэдэвт сургалт зохион байгуулж, өмнө ажиллаж байсан байгууллагаасаа ёс зүйн зөрчил гаргаж байсан эсэх тодорхойлолт авч эхэлсэн;

Дундговь аймгийн ЗДТГ «Дипломат сар» аяныг зохион байгуулж, "Бие биедээ талархал илэрхийлэх сар" шуудангийн хайрцаг, Ёс зүйн санамж гаргаж албан хаагчдад түгээсэн зэрэг өөрийн байгууллагын онцлогт тохирсон арга хэмжээнүүдийг төлөвлөж хэрэгжүүлжээ.

ГУРАВ. ТӨРИЙН АЛБАН ХААГЧИЙН ЁС ЗҮЙН ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН ХЭРЭГЖИЛТ, ТӨЛӨВ БАЙДАЛ

3.1 Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн гомдол, мэдээллийг хянан шийдвэрлэх эрх зүйн орчин

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуулийн үйлчлэлд Төрийн албаны тухай хуульд заасан төрийн улс төрийн, төрийн захиргааны, төрийн тусгай, төрийн үйлчилгээний албан тушаал эрхэлдэг төрийн албан хаагч, Авлигын эсрэг хуулийн 4.1.3-т "төрийн болон орон нутгийн өмчит, төрийн болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн удирдах болон компанийн эрх бүхий албан тушаалтан", 4.1.4-т "олон нийтийн радио, телевизийн Үндэсний зөвлөлийн дарга, гишүүн, ерөнхий захирал", 4.1.5-д "улсын болон орон нутгийн төсвөөс санхүүжилт авч төрийн тодорхой чиг үүргийг хууль тогтоомжийн дагуу гүйцэтгэж байгаа төрийн бус байгууллагын удирдах албан тушаалтан", 4.1.7-д "бүх шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга, төлөөлөгч", 4.1.9-д "Ирээдүйн өв сангийн тухай хуулийн 4.1.7-д Ирээдүйн өв сан корпорацын эрх бүхий албан тушаалтан, хяналтын зөвлөлийн гишүүн" хамаарна гэж тус тус заасан.

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлд төрийн албан хаагчийн сахин мөрдөх ёс зүйн нийтлэг хэм хэмжээг, 8 дугаар зүйлд төрийн албан хаагчид тавигдах ёс зүйн нийтлэг шаардлагыг нийтлэг үүрэг болон хориглох үйл ажиллагааг тусгасан. Тухайн хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.1-т "Хуульд өөрөөр заагаагүй бол энэ хуулийн 8.1, 8.2-т заасныг зөрчсөн тохиолдолд томилох эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтан Ёс зүйн хорооны, Ёс зүйн дэд хорооны дүгнэлтийг үндэслэн зөрчлийн шинж байдал, анх буюу давтан үйлдсэнийг нь харгалзан дараах ёс зүйн хариуцлагын аль нэгийг ногдуулна" гэж хуульчилсан.

Төрийн албан хаагчид энэ хуулийн 7.1-т заасан нийтлэг хэм хэмжээг сахин биелүүлэхийн тулд Төрийн албаны тухай хуулийн 39 дүгээр зүйл, Авлигын эсрэг хуулийн 7 дугаар зүйл, Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн Гуравдугаар бүлэгт заасан хориглолт, хязгаарлалт болон бусад хориглох үйл ажиллагааг тусгаж өгсөн.

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуулийн 11, 13 дугаар зүйлд Ёс зүйн хороо, төрийн болон нутгийн удирдлагын байгууллагын дэргэдэх Ёс зүйн дэд хороо хуулиар харьяалуулсан төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчилтэй холбоотой гомдол, мэдээллийг хянан шалгаж, дүгнэлт гаргах бүрэн эрхтэй гэж заасан.

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах, ёс зүйн дэд хороо, томилох эрх бүхий албан тушаалтанд төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хэм хэмжээг сахиулахтай холбогдсон зөвлөмж өгөх, арга зүйн удирдлагаар хангах чиг үүргийн дагуу Ёс зүйн хорооны 2024 оны 08 дугаар сарын 09-ний өдрийн 13 дугаар тогтоолоор "Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчил, тэдгээрт хүлээлгэсэн хариуцлагын бүртгэлийг хөтлөх, мэдээллийн цахим санг удирдах, хөгжүүлэх, ёс зүйн зөрчлийн талаар олон нийтэд мэдээлэх журам"-аар ёс зүйн мэдээллийн цахим сангийн бүрдлийн жагсаалт, Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн асуудлаар гаргасан гомдол, мэдээлэл, түүний шийдвэрлэлтийн бүртгэлийн маягтыг батлан мөрдүүлж байна.

Журмын хэрэгжилтийг хангаснаар төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлийн гомдол, мэдээллийг хүлээн авах, түүний шийдвэрлэлтийг бүртгэх, хяналтын цахим сан бүрдүүлэх, үйл ажиллагааг тайлагнах, олон нийтэд мэдээлэх ач холбогдолтой юм.

Төрийн 4,239 байгууллагад ажиллаж буй 226,496 төрийн албан хаагчдаас гомдол, мэдээлэлд холбогдсон, ёс зүйн хариуцлага хүлээлгэсэн болон сайн дураараа хариуцлага хүлээсэн албан хаагчдын нэгдсэн бүртгэлийг хөтлөх, улмаар ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааг зорилтот бүлэгт чиглүүлж оновчтой хэрэгжүүлэх нөхцөл боломжийг бүрдүүлсэн.

3.2 Ёс зүйн гомдол, мэдээлэл, шийдвэрлэлтийн бүртгэл, хяналтын цахим систем

Улсын хэмжээнд 2024 онд нийт ёс зүйн гомдол, мэдээллийн тоо 755 ирснээс гэмт хэргийн шинжтэй 4, сахилгын шинжтэй 106, зөрчлийн шинжтэй 50, ёс зүйн зөрчилтэй холбоотой 595 тус тус бүртгэгдсэн.

Ёс зүйн хороо, Засгийн газрын дэргэдэх Ёс зүйн дэд хороо болон төрийн байгууллагуудын дэргэдэх ёс зүйн дэд хороод төрийн албан хаагчийн ёс зүйн асуудлаар 595 гомдол, мэдээлэл хүлээн авснаас зөрчил тогтоогдсон 322, зөрчил тогтоогдоогүй 221, хянан шалгах ажиллагаанд 52 гомдол, мэдээлэл байна.

Зураг 11. Бүртгэгдсэн гомдол, мэдээлэл

Төрийн албаны зөвлөлийн 2023 оны тоо бүртгэлээр 226,496⁷ төрийн албан хаагчийн хүйсийн харьцаа 63.7 хувь нь эмэгтэй, 36.3 хувь нь эрэгтэй байгаа бол 595 ёс зүйн гомдол, мэдээлэлд дурдагдсан 600 албан хаагчийн 333 нь буюу 55.5 хувь нь эмэгтэй, 267 буюу 44.5 хувь нь эрэгтэй албан хаагч байна.

Харин ёс зүйн зөрчилд дурдагдсан төрийн албан хаагчийн хүйсийн харьцааг тэдний хүйсийн эх олонлогт харьцуулан жигнэж үзвэл 58.4 хувь нь эрэгтэй, 41.6 хувь нь эмэгтэй төрийн албан хаагч байна.

⁷ Төрийн албаны зөвлөлийн 2023 оны жилийн эцсийн статистик. Төрийн албан хаагчийн тоо жилд нэг удаа жилийн эцсээр гардаг болно.

Зураг 12. Гомдол мэдээлэлд холбогдсон төрийн албан хаагч, хүйсээр

Зураг 13. Гомдол, мэдээлэл гаргагч, хувиар

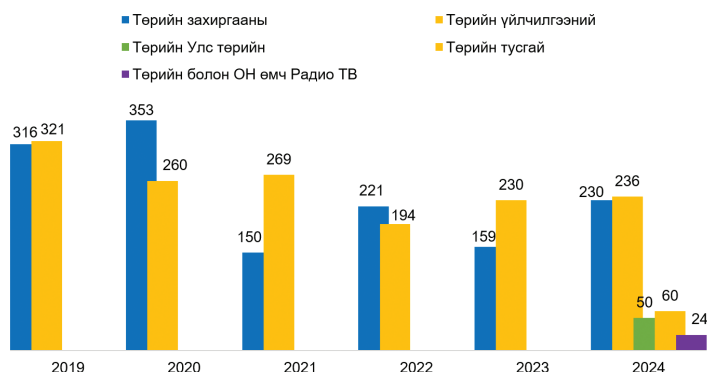

Төрийн албан хаагчийн үйлдэл, үйл ажиллагаанд гаргасан ёс зүйн гомдол, мэдээллийн 47.5 хувь нь иргэнээс төрийн албан хаагчийн үйл ажиллагаанд, 40.6 хувь нь төрийн албан хаагчаас төрийн албан хаагчдаа, 11.9 хувь нь байгууллагын дотоод хяналт, шалгалтаар илэрсэн ёс зүйн зөрчил байна.

Төрийн байгууллагаас иргэдэд үзүүлж байгаа үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулах, төрийн байгууллагын албан хаагчдад багаар ажиллах, бусдын ялгаатай байдлыг хүлээн зөвшөөрч хүндэтгэлтэй хандах чиглэлээр сургалт, соён гэгээрүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулах шаардлагатай байна.

Ёс зүйн гомдол, мэдээлэлд холбогдогчдын 8.3 хувь нь улс төрийн, 38.3 хувь нь төрийн захиргаа, 10.0 хувь нь төрийн тусгай, 39.4 хувь нь төрийн үйлчилгээ, үлдсэн 4.0 хувийг Төрийн албаны тухай хуулийн 6.1-д зааснаас бусад төрийн болон орон нутгийн өмчийн оролцоот хуулийн этгээдийн удирдах албан тушаалтан эзэлж байна.

Зураг 14. Гомдол, мэдээлэл, төрийн албаны ангиллаар, оноор

Өмнөх 5 жилийн дунджаар жилд 495 төрийн захиргааны болон үйлчилгээний албан хаагч ёс зүйн зөрчилд холбогдсон бол 2024 онд 600 болж өссөн нь Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуулийн 14.3 дахь заалтын дагуу ёс зүйн зөрчил гаргасан төрийн улс төр, төрийн тусгай ангилал болон төрийн болон орон нутгийн өмчийн оролцоот хуулийн этгээдийн удирдах албан тушаалтан хамрахаар хуулийн хүрээ өргөжсөнтэй холбоотой.

Үүнээс Ёс зүйн хороонд 2024 онд 60 өргөдөл, гомдол, хүсэлт ирснээс 46 нь төрийн албан хаагчийн ёс зүйтэй холбоотой гомдол, мэдээлэл байснаас 1 (2.1%) нь ёс зүйн зөрчил тогтоогдож, 34 (73,9%)-ыг нь харьяалах ёс зүйн дэд хороонд шилжүүлж, 11 (23,9%) нь шийдвэрлэх шатандаа явж байна.

Зураг 15. Ёс зүйн хороонд ирсэн гомдол, мэдээлэл

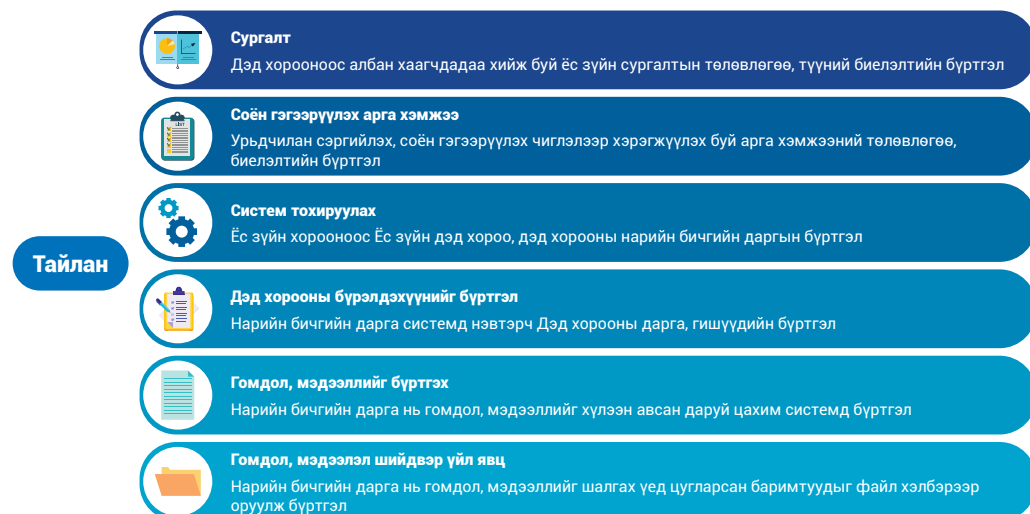

Засгийн газрын дэргэдэх Ёс зүйн дэд хороо төрийн болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн удирдах албан тушаалтантай холбоотой 1 гомдол, мэдээлэл ирүүлснийг шийдвэрлэхээр хянан шалгаж байна.

Монгол Улсын MNS 6285-2027 стандартыг хангасан Ёс зүйн хорооны албан ёсны <https://www.ec.gov.mn> цахим хуудсыг 2024 оны 06 дугаар сараас эхлэн нэвтрүүлсэн. Хорооны албан ёсны цахим хуудсаар төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, авч хэрэгжүүлж буй бодлого, үйл ажиллагааг олон нийтэд нээлттэй, ил тод, шуурхай хүргэх, мэдээллээр хангах, эрх зүйн тусалцааг үзүүлэн ажиллаж байна.

Төрийн албаны зөвлөлийн "Хүний нөөцийн удирдлагын мэдээллийн тогтолцоо" цахим системд 2024 оны 04 дүгээр сараас Ёс зүйн зөрчлийн бүртгэл, хяналтын системийг хөгжүүлж, <https://www.hrm.csc.gov.mn> холбоосоор 2024 оны 12 дугаар сарын 02-ны өдрөөс нэвтрүүлэн ажиллаж байна.

Зураг 16. Ёс зүйн зөрчлийн бүртгэл, хяналтын цахим системийн бүтэц

Ёс зүйн бүртгэл, хяналтын цахим систем нэвтэрснээр төрийн бүх байгууллага, ёс зүйн дэд хороодын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх ажлын төлөвлөгөө, гомдол мэдээллийн нэгдсэн тайлан гаргах, шийдвэрлэлтэд хяналт тавих, холбогдох талуудыг мэдээллээр хангах боломж бүрдэж байна.

3.3 Ёс зүйн зөрчилд хүлээлгэсэн хариуцлага

Ёс зүйн хороо болон ёс зүйн дэд хороодын дүгнэлтээр 322 гомдол, мэдээлэлд ёс зүйн зөрчил тогтоогдсоноос томилох эрх бүхий албан тушаалтан 314 буюу 97.5 хувьд нь ёс зүйн хариуцлага хүлээлгэж, 8 зөрчилд томилох эрх бүхий албан тушаалтан шийдвэр гаргаагүй байна.

Зураг 17. Гомдол, мэдээллийн шийдвэрлэлт

Ёс зүйн зөрчил нь тогтоогдож, хуулийн дагуу дүгнэлт нь гарсан 314 төрийн албан хаагчийн 274 албан хаагч нь томилох эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрээр, 40 албан хаагч нь ёс зүйн хариуцлагыг сайн дураараа хүлээжээ.

Ёс зүйн хариуцлага хүлээсэн албан хаагчдыг албан тушаалын төрлөөр авч үзэхэд удирдах 24 (7.6%), гүйцэтгэх 241 (76.8%), туслах 49 (15.6%) байна.

Зураг 18. Ёс зүйн хариуцлага хүлээсэн төрийн албан хаагч, албан тушаалын төрлөөр

Хүснэгт 2. Гомдол шийдвэрлэлт, хариуцлага хүлээсэн байдал

Харьяалах байгууллага	Ирсэн гомдол, мэдээлэл	Ирсэн гомдол, мэдээлэл шийдвэрлэлт		Ёс зүйн хариуцлага хүлээсэн байдал		Хянаж байгаа
		Зөрчил тогтоогдож дүгнэлт гарсан	Зөрчил тогтоогдоогүй дүгнэлт гарсан	Томилох эрх бүхий албан тушаалтан	Ёс зүйн хариуцлагыг сайн дураараа хүлээсэн	
Ёс зүйн хороо	11	1	-	-	1	10
Засгийн газрын дэргэдэх Ёс зүйн дэд хороо	1	-	-	-	-	1
Байгууллагын дэргэдэх Ёс зүйн дэд хороо	583	321	221	274	39	41
Дүн	595	322	221	274	40	52

Нийт 595 ёс зүйн гомдол, мэдээллийг хянаж үзэхэд зөрчил тогтоогдсон 322, тогтоогдоогүй 221, судлагдаж байгаа 52 байна. Ёс зүйн зөрчил тогтоогдож, хариуцлага хүлээлгэсэн 314 төрийн албан хаагчийн 274 буюу 87.2 хувьд томилох эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрээр, 40 буюу 12.8 хувь нь сайн дураараа ёс зүйн хариуцлага тус тус хүлээсэн байна.

Хүснэгт 3. Улсын хэмжээнд ёс зүйн зөрчилд хүлээлгэсэн хариуцлага

Харьяалах байгууллага	Ёс зүйн зөрчилд тооцсон дүгнэлт	Ёс зүйн хариуцлага хүлээсэн байдал					
		Томилох эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтан ёс зүйн хариуцлага хүлээлгэсэн				Төрийн албан хаагч ёс зүйн хариуцлагыг сайн дураараа хүлээсэн	
		16.1.1. гомдол гаргагчид, эсхүл олон нийтийн өмнө уучлалт гуйхыг үүрэг болгох;	16.1.2. өөрт нь ганцаарчилсан хэлбэрээр сануулах;	16.1.3. байгууллагын албан хаагчдын өмнө нээлттэй сануулах;	16.1.4. Төрийн албаны тухай хуульд заасны дагуу төрийн албанаас халах.	17.2.1. хамт олноос, гомдол, мэдээлэл гаргагчаас, эсхүл олон нийтийн өмнө уучлалт гуйх;	17.2.2. ёс зүйн хэмжээг зөрчсөнөө хүлээн зөвшөөрч, өөрийн хүсэлтээрээ албан тушаалаас чөлөөлөгдөх.
Ёс зүйн хороо	1	-	-	-	-	-	1
Байгууллагын Ёс зүйн дэд хороо	313	79	93	89	13	27	12
Дүн	314	79	93	89	13	27	13

Ёс зүйн хороо болон Ёс зүйн дэд хорооны дүгнэлтийг үндэслэн томилох эрх бүхий албан тушаалтан Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуулийн 16 дугаар зүйл болон 17 дугаар зүйлд заасны дагуу гомдол гаргагчид, эсхүл хамт олон, олон нийтийн өмнө уучлалт гуйхыг үүрэг болгосон 79, өөрт нь ганцаарчилсан хэлбэрээр сануулсан 93, байгууллагын албан хаагчдын өмнө нээлттэй сануулсан 89, Төрийн албаны тухай хуульд заасны дагуу төрийн албанаас халах шийдвэр гаргасан 13, ёс зүйн хариуцлагаа сайн дураараа хүлээн зөвшөөрч хамт олноос, гомдол, мэдээлэл гаргагчаас, эсхүл олон нийтийн өмнө уучлалт гуйсан 27, өөрийн хүсэлтээрээ албан тушаалаас чөлөөлөгдөх хүсэлт гаргасан 13, нийт 314 төрийн албан хаагчид ёс зүйн хариуцлага хүлээлгэжээ.

Ёс зүйн зөрчлийг төрийн албаны ангиллаар үзэхэд төрийн үйлчилгээний албан хаагч 171 буюу 54.5 хувийг, төрийн захиргааны албан хаагч 92 буюу 29.3

хувийг, төрийн тусгай албан хаагч 40 буюу 12.7 хувийг, улс төрийн албан хаагч 9 буюу 2.9 хувийг тус тус эзэлж байгаа бол үлдсэн 2 буюу 0.6 хувь нь төрийн болон орон нутгийн өмчийн оролцоот хуулийн этгээдийн албан тушаалтан байна.

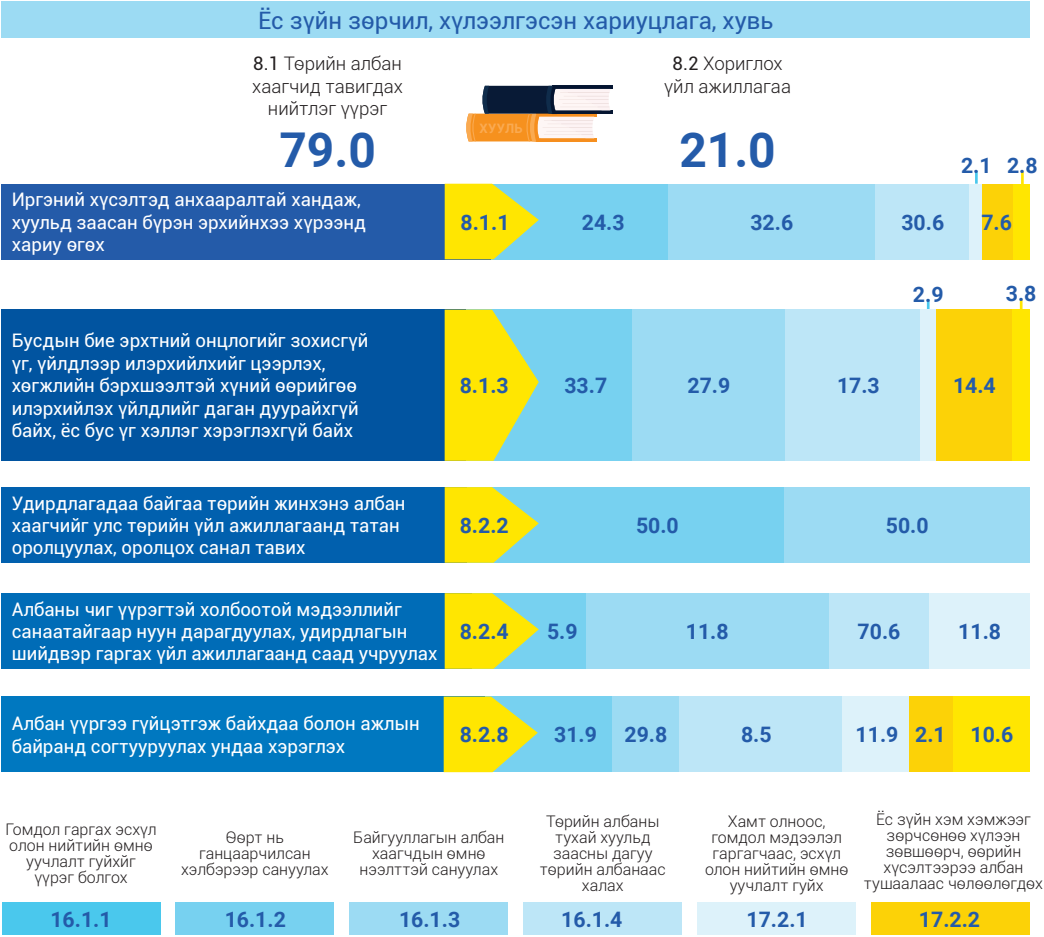
Хүснэгт 4. Ёс зүйн зөрчил, байршил болон төрийн албаны ангиллаар

Дд	Аймаг	Төрийн улс төрийн	Төрийн захиргааны	Төрийн тусгай	Төрийн үйлчилгээний	Төрийн болон ОН өмчит	Нийт
1	Архангай	1	1	-	20	-	22
2	Баян-Өлгий	-	1	-	-	-	1
3	Баянхонгор	-	-	-	5	-	5
4	Булган	-	6	-	6	-	12
5	Говь-Алтай	-	2	-	3	-	5
6	Говьсүмбэр	-	-	-	-	-	-
7	Дархан-Уул	-	-	-	-	-	-
8	Дорноговь	-	3	-	2	-	5
9	Дорнод	-	1	-	2	-	3
10	Дундговь	-	3	-	8	-	11
11	Завхан	-	2	-	2	-	4
12	Орхон	-	3	-	5	-	8
13	Өвөрхангай	1	1	-	18	-	20
14	Өмнөговь	-	1	-	2	-	3
15	Сүхбаатар	-	-	-	1	-	1
16	Сэлэнгэ	-	2	-	4	-	6
17	Төв	1	3	2	22	-	28
18	Увс	-	1	-	6	-	7
19	Ховд	-	2	-	7	-	9
20	Хөвсгөл	-	3	-	2	-	5
21	Хэнтий	-	-	-	9	1	10
22	Улаанбаатар	6	57	38	47	1	149
	Дүн	9	92	40	171	2	314

Ёс зүйн зөрчлийг байршил, ангиллаар үзэхэд Төв аймаг 28 буюу 8.9 хувь, Баян-Өлгий, Сүхбаатар аймагт тус бүр 1 буюу 0.3 хувийг эзэлж байна.

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн 314 зөрчлийн 79.0 хувь нь хуулийн 8.1-д заасан нийтлэг үүргээ биелүүлээгүй бол 21.0 хувь нь 8.2-д заасан хориглосон үйлдлээр ёс зүйн зөрчил гаргасан байна.

Зураг 19. Ёс зүйн зөрчил, хүлээлгэсэн хариуцлага, хувиар

Хуулийн 8.1.1-д заасан нийтлэг үүргээ биелүүлээгүй төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчилд томилох эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрээр хүлээлгэсэн хариуцлагыг үзвэл 24.3 хувьд нь гомдол гаргагч, эсхүл олон нийтийн өмнө уучлалт гуйхгүй үүрэг болгох (16.1.1), 32.6 хувьд нь өөрт нь ганцаарчилсан хэлбэрээр сануулах (16.1.2), 30.6 хувьд нь байгууллагын албан хаагчдын өмнө нээлттэй сануулах (16.1.3), 2.1 хувьд нь Төрийн албаны тухай хуульд заасны дагуу төрийн албанаас халах хариуцлага хүлээлгэсэн бол 7.6 хувьд нь хамт олноос, гомдол, мэдээлэл гаргагчаас, олон нийтийн өмнө уучлалт гуйх (17.2.1), 2.8 хувьд нь өөрийн хүсэлтээрээ албан тушаалаас чөлөөлөгдөх (17.2.2) ёс зүйн хариуцлагыг тус тус ногдуулжээ.

Хуулийн 8.1.3-д заасан нийтлэг үүргээ биелүүлээгүй төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчилд томилох эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрээр хүлээлгэсэн хариуцлагыг үзвэл 33.7 хувьд нь гомдол гаргагч, эсхүл олон нийтийн өмнө уучлалт гуйхгүй үүрэг болгох (16.1.1), 27.9 хувьд нь өөрт нь ганцаарчилсан хэлбэрээр сануулах (16.1.2), 17.3 хувьд нь байгууллагын албан хаагчдын өмнө нээлттэй сануулах (16.1.3), 2.9 хувьд нь Төрийн албаны тухай хуульд заасны дагуу төрийн албанаас халах хариуцлага хүлээлгэсэн бол 14.4 хувьд нь хамт олноос, гомдол, мэдээлэл гаргагчаас, олон нийтийн өмнө уучлалт гуйх (17.2.1), 3.8 хувьд нь өөрийн хүсэлтээрээ албан тушаалаас чөлөөлөгдөх (17.2.2) ёс зүйн хариуцлагыг хүлээлгэжээ.

Хуулийн 8.2.2-д заасан хориглосон заалтыг зөрчсөн төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчилд томилох эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрээр хүлээлгэсэн хариуцлагыг үзвэл 50.0 хувьд нь байгууллагын албан хаагчдын өмнө нээлттэй сануулах (16.1.3), 50.0 хувьд нь Төрийн албаны тухай хуульд заасны дагуу төрийн албанаас халах хариуцлага хүлээлгэсэн.

Хуулийн 8.2.4-д заасан хориглосон заалтыг зөрчсөн төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчилд томилох эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрээр хүлээлгэсэн хариуцлагыг үзвэл 5.9 хувьд нь гомдол гаргагч, эсхүл олон нийтийн өмнө уучлалт гуйхыг үүрэг болгох (16.1.1), 11.8 хувьд нь ганцаарчилсан хэлбэрээр сануулах (16.1.2), 70.6 хувьд нь байгууллагын албан хаагчдын өмнө нээлттэй сануулах (16.1.3), 11.8 хувьд нь Төрийн албаны тухай хуульд заасны дагуу төрийн албанаас халах хариуцлага хүлээлгэсэн.

Хуулийн 8.2.8-д заасан хориглосон заалтыг зөрчсөн төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчилд томилох эрх бүхий албан тушаалтны шийдвэрээр хүлээлгэсэн хариуцлагыг үзвэл 17.0 хувьд нь гомдол гаргагч, эсхүл олон нийтийн өмнө уучлалт гуйхыг үүрэг болгох (16.1.1), 31.9 хувьд нь өөрт нь ганцаарчилсан хэлбэрээр сануулах (16.1.2), 29.8 хувьд нь байгууллагын албан хаагчдын өмнө нээлттэй сануулах (16.1.3), 8.5 хувьд нь Төрийн албаны тухай хуульд заасны дагуу төрийн албанаас халах хариуцлага хүлээлгэсэн бол 2.1 хувь нь хамт олноос, гомдол, мэдээлэл гаргагчаас, олон нийтийн өмнө уучлалт гуйх (17.2.1), 10.6 хувь нь өөрийн хүсэлтээрээ албан тушаалаас чөлөөлөгдөх (17.2.2) ёс зүйн хариуцлагыг сайн дураараа хүлээсэн байна.

3.4 Төрийн албан дахь ёс зүйн зөрчлийн төлөв байдлын шалтгаан, нөлөөлөх хүчин зүйлсийг тодорхойлох туршилтын судалгааны үр дүн

Төрийн албан дахь ёс зүйн зөрчлийн шалтгаан нөхцөл, нөлөөлөх хүчин зүйлийг судалж, зөрчлийн өнөөгийн төлөв байдлыг жил тутам тодорхойлох судалгааны үндэслэл, арга зүй, хэрэглэгдэхүүн боловсруулах чиглэлээр зөвлөх багтай хамтран ажиллав.

Зөвлөх багтай төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хууль тогтоомж, эрдэм шинжилгээний ажлын онол, арга зүй, судалгааны дүн, тайлан, олон улсын туршлагыг судлахын зэрэгцээ Ёс зүйн хороонд ирсэн гомдол, мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийж, ёс зүйн зөрчлийн шалтгаан нөхцөлийг бүлгийн ярилцлагаар тодорхойлж, дүнг нэгтгэн судалгааны арга зүй, асуулга удирдамжийг боловсруулсан.

Олон улсын болон дотоод эрдэм шинжилгээний байгууллага, судлаачдын бүтээлээс харахад орчин үеийн ёс зүйн судалгаанууд нь байгууллага, хувь хүний ёс зүйтэй холбоотой практик асуудлуудыг судалж, ёс зүйн зөрчлийн шалтгаан, түүнд нөлөөлж буй хүчин зүйлс, үр дагаврыг шинжлэх, ёс зүйн зан төлөвийг сайжруулах боломжит арга замыг тодорхойлоход төвлөрч байна.

Зөвлөх багтай хамтран хийсэн төрийн албан дахь ёс зүйн төлөв байдлын шалтгаан, нөлөөлөх хүчин зүйлсийг тодорхойлох туршилтын судалгааны тайлангаас товч дурдвал:

Төрийн албаны ёс зүй, ёс зүйн зөрчлийг судлах онол, арга зүй

Орчин үеийн төрийн алба, засаглалын тухай үзэл баримтлалуудад ёс зүйг чухал үүрэгтэй болохыг онцлон тэмдэглэж байна. Төрийн албан хаагчид ёс зүйтэй байх нь нийгмийн итгэл, засаглалын үр дүнтэй шууд холбоотой төдийгүй төрийн байгууллагуудын ил тод, шударга, хариуцлагатай байдлыг баталгаажуулахад чухал ач холбогдолтой ажээ. Иргэдийн амьдралд нөлөөлөх төрийн шийдвэр, бодлого,

үйл ажиллагааны хувьд ёс зүйн стандартыг сахих нь иргэдийн итгэлийг даасан засаглалыг бий болгоход чухал түлхэц болдог (Kettl, 2017) байна.

Төрийн албаны ёс зүй нь албан хаагчдад зөвхөн хууль эрх зүйн хэм хэмжээг дагаж мөрдөх төдийгүй, тэднийг шударга ёс, ил тод байдал зэрэг ёс суртахууны үнэт зүйлс, зарчмууд, мэргэжлийн ёс зүйд суурилсан үйл ажиллагаа явуулах шаардлагыг тавьдаг. Төрийн албаны ёс зүй нь улс орны хөгжлийн суурь, нийгмийн шударга байдлыг хангах, хүний эрхийг хамгаалах, төрийн хэрэгжүүлж буй бодлогыг үр дүнтэй, шударгаар хэрэгжүүлэх гол үндэс суурь болдог (Schwartz, 2016). Улмаар энэ нь төрийн байгууллагын олон нийттэй харилцах чадварыг нэмэгдүүлж, төрийн үйл ажиллагааны үр нөлөөг нэмэгдүүлдэг байна (Robert Denhardt, Janet Denhardt, Tara Blanc, 2013).

Орчин үед төрийн албанд албаны ёс зүй нь төрийн албан хаагчдын ёс зүйн хариуцлага, ёс зүйтэй шийдвэр гаргалт, үйл ажиллагааны ёс зүйт шинж чанарыг тодорхойлоход чухал үүрэг гүйцэтгэдэг. Төрийн албан дахь ёс зүйн ач холбогдлыг дараах үндэслэлээр тайлбарлаж болох юм.

Шударга засаглал, хариуцлагатай төрийн үйл ажиллагаа: Төрийн албаны ёс зүй нь төрийн бодлого, үйл ажиллагааны үр дүнг зөв хэмжих, шударга байдал, хариуцлагатай үйл ажиллагааг баталгаажуулахад чухал үүрэгтэй. Шийдвэр гаргагчид, төрийн албан хаагчид нийгмийн сайн сайхны төлөө иргэдийн эрх ашигт нийцсэн шийдвэр гаргах шаардлагатай. Шударга засаглал нь хүний эрх, хууль дээдлэх ёсыг хамгаалах үндэс суурь болдог ажээ. Төрийн бодлого, шийдвэрүүд нь иргэдийн амьдралд бодит өөрчлөлт авчрахуйц байж, төрийн албан хаагчид нь ёс зүйн хувьд хариуцлагатай ажиллах ёстой (United Nations, 2015).

Иргэдийн итгэл, нийгмийн түншлэл: Иргэдийн итгэл нь төрийн албан хаагчдын хувьд чухал үнэт зүйл бөгөөд ёс зүйгүй, хууль бус, хариуцлагагүй шийдвэр, үйлдэл нь олон нийтийн итгэлийг бууруулж, төрийн албаны нэр хүндэд сөргөөр нөлөөлдөг талтай. Төрийн албаны ёс зүй нь энэхүү итгэлийг даах, хадгалахад чухал үүрэг гүйцэтгэдэг бөгөөд төрийн үйл ажиллагаанд засаглалын сайн туршлагыг нэвтрүүлэх, хууль дээдлэн ажиллах шаардлагатай болохыг илэрхийлдэг (OECD, 2000).

Засаглалын ил тод байдал, шударга ёс: Ёс зүйн зарчим, хэм хэмжээг төрийн албан хаагчид нэгдмэл байдлаар дагаж мөрдөх нь ил тод байдал, зүй зохистой үйл ажиллагааг бий болгоход чухал үүрэгтэй. Энэ нь төрийн албан хаагчдад өөрсдийн шийдвэрүүдийн хариуцлагыг хүлээн зөвшөөрч, шийдвэр гаргалтад нөлөөлөх эрх мэдлийг зөв зохистой ашиглах, ёс зүйтэй шийдвэр гаргахад нөлөөлдөг байна. Төрийн албаны ёс зүйд ил тод байдал, хариуцан тайлагналт, хариуцлага хүлээх чадвар нь үйл ажиллагааны үндсэн зарчмууд болдог (Transparency International, 2020).

Төрийн албан хаагчдын ёс зүйн мэргэжлийн үр чадвар: Төрийн албаны ёс зүй нь зөвхөн хэм хэмжээг тогтоох, дүрэм журмыг сахиулах төдий бус ажил, мэргэжлийн ёс зүй, мэргэжлийн үр чадварыг хөгжүүлэх, төрийн албаны нэр хүнд, үнэлэмжийг нэмэгдүүлэх, төрийн байгууллагуудын үйл ажиллагааны шударга, хариуцлагатай, ил тод байдалд чиглэсэн ёс зүйн шалгуур үзүүлэлтүүдийг тогтоох замаар төрийн албаны үйл ажиллагааг илүү үр дүнтэй болгоход чухал үүрэг гүйцэтгэдэг (Bowman, J. S., West, J. P., 2018).

Ийнхүү төрийн албаны ёс зүй нь зөвхөн төрийн бодлого, үйл ажиллагаа төдийгүй нийгмийн ёс суртахууныг дээшлүүлэх, зөв хэвшил бий болгох, төрийн үүргийг ёс зүйн хариуцлагаар дэмжих чухал суурь болдог.

Бид энэхүү судалгааны арга зүй, дизайн, аргын сонголтын үндэслэлийг тодорхойлох зорилгоор төрийн албаны ёс зүйг судлах ёс зүйн сонгодог болон орчин үеийн онолуудыг харьцуулан доорх байдлаар авч үзлээ.

Ёс зүйн сонгодог онолууд ба төрийн албаны ёс зүйн судалгаа дахь хэрэглээ

Төрийн албаны ёс зүйн төлөв байдлыг судлах судалгаанд ёс зүйн сонгодог онолууд чухал ач холбогдолтой. Энэ нь төрийн албан хаагчдын шийдвэр, үйл ажиллагааны үндсийг илүү ёс зүйтэй, хариуцлагатай, мэргэжлийн болгоход чиглүүлдэг бөгөөд төрийн үйлчилгээний тэгш хүртээмжтэй, шударга, итгэл төрүүлэхүйц байдлыг дээшлүүлэхэд нөлөөлдөг.

Ёс зүйн сонгодог онолууд нь хүний үйлдлийн зөв, бурууг тодорхойлох олон талт үзэл санааг агуулах бөгөөд ёс суртахууны үндсэн хандлага, шийдвэр гаргалтад нөлөөлдөг. Эдгээр онолууд нь ерөнхийдөө дараах үндсэн чиглэлүүдэд ангилагдаж байна.

1. Зан байдал, сайн чанарын ёс зүйн онол (Virtue Ethics)

Зан байдал, сайн чанарын ёс зүйн онол нь хүний үйлдлийг бус зан байдлыг сайн, шударга, ёс суртахуунтай байлгах, хүний дотоод зан чанар, хүмүүжил, ёс суртахууны үнэт зүйлсэд төвлөрдөг. Энэхүү онол нь Сократ, Аристотель, Күнз нарын философи үзлээс үндэстэй бөгөөд Аристотель хүн зөвхөн үйлдлээ бус, өөрийн хүн чанараа сайжруулах зорилгоор шийдвэр гаргах ёстой гэсэн үндсэн санааг "Никомахын ёс зүй" бүтээлдээ томьёолжээ (Даш-Ёндон.Б, 2011).

Өөрөөр хэлбэл зан байдал, сайн чанарын ёс зүй нь аливаа үйлдлийн зөв, бурууг тухайн хүний зан чанараар дамжуулан үнэлдэг бөгөөд шударга ёс, эр зориг, энэрэл зэрэг ёс суртахууны чанаруудыг хөгжүүлэхийг дэмждэг.

Зан байдал, сайн чанарын ёс зүйн онол нь төрийн албанд ажиллагчдын ёс суртахууны зөв, шударга зан чанарыг хөгжүүлэхэд ихээхэн ач холбогдолтой. Энэхүү онолын үзэл баримтлалын дагуу төрийн албан хаагчид зөвхөн хууль болон дүрэм журамд захирагдахаас гадна хувийн зан төлөв, сайн чанарууд болох шударга, хариуцлагатай, эелдэг, хүнлэг энэрэнгүй байх зэрэгт тулгуурлан өөрийн үйлдлээ удирдах ёстой. Ингэж төрийн албан хаагчдын хувийн эерэг чанаруудыг хөгжүүлснээр ёс зүйн зөрчлөөс зайлсхийж, илүү шударга, хариуцлагатай төрийн албаны тогтолцоог бий болгоход дэмжлэг үзүүлдэг гэж үздэг. Төрийн албан хаагчдыг ёс зүйн сургалт, хөгжлийн хөтөлбөрт хамруулж, зан байдалд эерэг хандлагыг төлөвшүүлэх, ёс суртахууны боловсрол олгохыг зорьж байгаа нь энэхүү онол үйлчилж байгаагийн нэг илрэл юм.

Сүүлийн үед ёс зүйн хандлага болоод хувь хүний зан чанарын судалгаанууд төрийн байгууллага дахь ёс зүйг сайжруулахад онцгой анхаарал хандуулж байгаа бөгөөд судлаачдын үзэж байгаагаар зан байдал, сайн чанарт суурилсан ёс зүйн хандлага нь хууль, журмаас хэт хамааралтай хариуцлагын ёс зүйтэй харьцуулахад илүү бодит үр дүнг бий болгодог гэж үздэг ажээ ((MacIntyre, 2007); (Solomon, 1992)).

2. Үр дүнд суурилсан ёс зүйн онол (Consequentialism)

Үр дүнд суурилсан ёс зүйн онол нь аливаа үйлдлийн ёс зүйтэй эсэхийг үр дагавраар нь дүгнэдэг онол юм. Энэ онолын үндсэн санаа бол үйлдэл нь сайн үр дүн авчрах эсэхээр үйлдлийн зөв, бурууг тодорхойлдог явдал юм. Үр дүнд суурилсан ёс зүйн онолын хамгийн түгээмэл жишээ бол утилитаризм (utilitarianism) бөгөөд энэ нь олонхын аз жаргалыг нэмэгдүүлэхийг ёс суртахууны хамгийн өндөр үнэлэмж гэж үздэг. Жон Стюарт Милл утилитаризмыг хөгжүүлж, хүний сайн сайхныг дээд зэргээр хангах нь ёс зүйтэй үйлдлийн зорилго гэж тодорхойлсон байна (Sandel, 2010). Жишээ нь олон нийтийн сайн сайхны төлөө олонх хүний амьдралыг сайжруулах бодлого, шийдвэр гаргахад уг онолыг ашиглах нь бий. Үүнээс гадна үр дүнд суурилсан онол нь үр дагаврыг тооцоходоо хэнийг эсвэл юуг хамгийн их хохироож эсвэл хамгаалж байгааг ч харгалзан үздэг байна (Driver, 2011).

Харин сул тал нь олонхын сайн сайхныг чухалчлавч цөөнхийн эрх ашгийг орхигдуулчих гээд байдаг талтай (J. J. C. Smart, Bernard Williams, 1973).

Үр дүнд суурилсан онол нь төрийн албаны ёс зүйд шийдвэрийн үр дагаврыг харгалзан ёс зүйн үнэлгээ өгөх, шийдвэр гаргах арга замыг санал болгодог. Үйлдлийн зөв эсэхийг үр дүнгээр нь тодорхойлдог энэ онолын зарчим нь төрийн албан хаагчдын хувьд аливаа шийдвэрийн эцсийн үр дүн, үр ашигт анхаарал хандуулахад хүргэдэг байна. Төрийн албаны ёс зүй дэх үр дүнд суурилсан ёс зүйн онолын хэрэглээ нь дараах байдлаар илэрдэг байна. Үүнд:

- **Хамгийн их ашигтай үр дүнг эрэлхийлэх.** Үр дүнд суурилсан онол нь төрийн албан хаагчдын аливаа үйл ажиллагаа нь иргэдэд хамгийн их ашиг тус хүргэх эсэхийг харгалзан үзэхэд чиглүүлдэг. Энэ зарчмын дагуу төрийн байгууллагуудын бодлого, хөтөлбөрүүд нь нийт нийгэмд хамгийн их эерэг үр нөлөө үзүүлэх ёстой. Жишээлбэл, төрийн албан хаагчид хязгаарлагдмал нөөцийг үр ашигтай хуваарилахдаа иргэдийн хэрэгцээ шаардлагад хамгийн ихээр нийцсэн, эерэг үр дагавар үүсгэх боломжтой хувилбарыг сонгодог (Mill, 1879).

- **Хор уршиг багатай, сөрөг үр дагавар багатай шийдвэр гаргах.** Үр дүнд суурилсан ёс зүй нь төрийн албан хаагчдаас сөрөг үр дагавар үүсгэх боломжтой үйлдлээс зайлсхийхийг шаарддаг. Тухайлбал, төсөл, бодлогын шийдвэр нь тухайн нийгэмд урт хугацааны хор уршиг авчрахгүй байх зарчмыг баримталдаг. Энэ нь нийт иргэдэд нөлөөлөх сөрөг нөлөөг багасгахын тулд ашиг сонирхлын зөрчил, зардал - үр ашгийн үнэлгээ хийх хэрэгцээг бий болгодог байна (J. J. C. Smart, Bernard Williams, 1973).

- **Бодит үр дүнг хэмжих шаардлага.** Үр дүнд суурилсан ёс зүй нь төрийн байгууллагуудад бодлого, шийдвэрийн үр дүнг үнэлж хэмжих соёлыг түгээхэд нөлөөлдөг. Энэ нь төрийн байгууллагуудын үйл ажиллагааны үр дүнг үнэлэх, олон нийтэд тайлагнах шаардлагыг бий болгож, ил тод байдлыг хангахад тусалдаг. Тухайлбал, төрийн байгууллагуудын олон нийтэд үзүүлэх үйлчилгээний чанарыг судлах, иргэдийн сэтгэл ханамжийг хэмжих зэрэг үр дүнгийн үнэлгээ хийх хэрэгцээ үүсдэг (Pettit, 2004).

3. Үүрэгт суурилсан ёс зүйн онол (Deontology)

Үүрэгт суурилсан ёс зүйн онол нь аливаа үйлдэл зөвхөн үр дүнгээрээ биш харин үйлдлийнхээ ёс зүйн үүрэг, хэм хэмжээгээр зөв эсвэл буруу гэж тодорхойлогдох ёстой гэж үздэг (Korsgaard, Kant: Groundwork of the Metaphysics of Morals, 2012). Энэхүү онолыг Германы философич Иммануэль Кант хамгийн ихээр дэмжиж, хөгжүүлсэн бөгөөд ёс зүйн шийдвэр гаргахдаа дүрэм, үүрэг хариуцлагыг баримтлахыг чухалчилдаг.

Үүрэгт суурилсан ёс зүйн онол нь хүний зан үйлийг зөв буруу гэж дүгнэхдээ үр дагавар бус, тухайн зан үйл өөрөө ёс зүйн үүрэгт нийцэж буй эсэхийг анхаардаг.

Тиймээс, үр дүнд ямар нэгэн сайн сайхан зүйл гарах эсэхээс үл хамааран үүргээ биелүүлэх нь хүний ёс зүйн хэм хэмжээнд чухал байр суурь эзэлдэг (Korsgaard, Kant: Groundwork of the Metaphysics of Morals, 2012). Үүрэгт суурилсан ёс зүйн онол нь эрх чөлөө, хүний эрхийг хамгаалах, шударга ёс тогтоох зэрэг зарчмуудыг бататгахад ач холбогдолтой. Хүн төрөлхтөн ёс суртахуунтай амьдрахдаа зөвхөн сайн үр дүнг харж үйлдэх бус, ёс зүйн зарчим, үүрэг хариуцлагаа биелүүлснээр иргэний болон төрийн байгууллагын ёс зүйг хангаж байдаг (Korsgaard C. M., 1996).

Үүрэгт суурилсан ёс зүйн онол нь төрийн албан хаагчдыг үр дүн бус үүрэг, зарчимд суурилан үйл ажиллагаагаа явуулахыг шаарддаг тул тэдний өдөр тутмын шийдвэр гаргалт, зан байдалд ёс зүйн стандарт, хэм хэмжээг сахихад чиглүүлдэг. Үүрэгт суурилсан ёс зүйн хүрээнд төрийн албан хаагчид шударга, үнэнч, хариуцлагатай байхыг шаарддаг бөгөөд үүнд тэдний үйл ажиллагаа нь зөвхөн үр дүнг харгалзах бус, хууль, дүрэм журамд нийцсэн байх ёстойг онцолдог.

4. Нийгмийн гэрээний онол (Social Contract Theory)

Нийгмийн гэрээний онол (Social Contract Theory) нь төр, нийгмийн харилцаа, ёс суртахууны үндсийг тайлбарладаг бөгөөд энэ онолын гол санаа нь хүмүүс хоорондын хамтын ажиллагааны хүрээнд эрх, үүргээ хүлээн зөвшөөрч, гэрээ байгуулан хамтран амьдрах хүсэлтэй байдгийг онцолдог. Үүний дагуу иргэд өөрийн эрхийн тодорхой хэсгийг төрд шилжүүлснээр тухайн нийгэмд хамгаалагдсан, аюулгүй орчин бий болдог гэж үздэг. Энэ онол нь орчин үеийн улс төрийн философи, ёс зүйн суурь онолуудын нэг бөгөөд Томас Хоббс, Жон Локк, Жан-Жак Руссо нарын бүтээлүүдэд тусгалаа олсон байдаг.

Орчин үед Жон Роулс нарын философичид энэхүү онолыг улам хөгжүүлэн тэгш эрх, шударга ёсны зарчмуудыг хэрхэн хэрэгжүүлэх талаар судалсан байдаг. Роулсын "A Theory of Justice" (1971) бүтээлд нийгмийн гэрээний үндсийг шударга ёс, тэгш байдалд тулгуурлан шинээр тайлбарлаж, ёс зүйн хүрээнд нийгмийн шударга ёсны зарчмыг тогтоох талаар тодорхойлсон (Rawls, 1971).

Нийгмийн гэрээний онол нь төрийн албаны ёс зүйд хэрэглэгдэхдээ төрийн албан хаагчид ба төрийн хоорондын харилцааг зохицуулах, тэдгээрийн үүрэг, ёс суртахуунтай байдал, иргэдийн итгэл найдварыг хангах суурь зарчим болдог. Энэ онол нь төрийн албан хаагчдыг нийтийн сайн сайхны төлөө ажиллах үүрэг хариуцлагатай болгож, өөрсдийн үйл ажиллагааг иргэдийн ашиг сонирхолд нийцүүлэх шаардлагатайг онцолдог.

Нийгмийн гэрээний онол нь төрийн албаны ёс зүйд дараах байдлаар хэрэглэгддэг байна. Үүнд:

- **Иргэдтэй итгэлцэл тогтоох.** Нийгмийн гэрээний онолын зарчмууд нь төрийн албан хаагчдыг иргэдийн итгэлийг хүлээж ажиллах, тэдэнд шударга, ил тод хандахыг шаарддаг. Энэ нь ард иргэд, төрийн албан хаагчдын хооронд итгэлцэл бий болгож, төрийн албаны шударга ёсыг бататгах үндэс болдог. Жон Роулс (1971) шударга ёсны онолдоо иргэдийн итгэлийг олж авахад ёс суртахууны үндэс хэрэгтэйг онцолсон байдаг.

- **Төрийн албаны үүрэг хариуцлагын үндэс.** Нийгмийн гэрээний онолын дагуу төрийн албан хаагчид иргэдийн итгэлийг хүлээсэн байдлаар нийтийн сайн сайхны төлөө ажиллах ёстой гэж үздэг. Хоббс (1651), Локк (1689), Руссо (1762) нарын тайлбарласнаар төрийг байгуулсан нь иргэдийн аюулгүй байдал, эрх чөлөөг хамгаалахын тулд иргэд төрд зарим эрхээ шилжүүлсэнтэй холбоотой.

- **Ёс зүйтэй байх шаардлага.** Төрийн албан хаагчдын хувьд иргэдтэй байгуулсан "гэрээ" буюу төрийн албан ёсны үүргийг ёс суртахуунтайгаар гүйцэтгэх шаардлага үүсдэг. Энэхүү шаардлага нь албан тушаалтнуудын хувьд нийгэмд хүлээсэн хариуцлага, шударга ёс, нээлттэй байдал зэрэгт үндэслэнэ.

- **Төрийн хяналт, зохицуулалт.** Нийгмийн гэрээний онол нь төрийн албанд хяналт тавих, ёс зүйн дүрэм журам боловсруулж, хэрэгжүүлэх үндсийг тодорхойлдог. Жишээ нь Монгол Улсын Төрийн албаны тухай хууль, Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуулиудад төрийн албан хаагчид иргэдийн итгэлийг хүлээж ажиллах ёстойг тусгасан байдаг нь нийгмийн гэрээний онолын хэрэглээний нэг жишээ юм.

5. Эрхэд суурилсан ёс зүйн онол (Rights-based Ethics)

Эрхэд суурилсан ёс зүйн онол нь хүн бүрийн суурь эрхийг хамгаалах ёстой гэсэн үндсэн зарчимд тулгуурладаг. Энэ онол ёсоор хүний эрхийг ёс зүйн шийдвэр гаргалтад тэргүүлэх байр суурьтай гэж үздэг бөгөөд хүний эрх зөрчигдөхөөс сэргийлэхийг чухалчилдаг байна. Эрхэд суурилсан ёс зүйн онолын дагуу ёс суртахуунтай байх гэдэг нь хүний эрхийг хүндэтгэх, хамгаалах гэсэн утга санааг агуулдаг.

Эрхэд суурилсан ёс зүйн онолыг Жон Локк, Иммануэл Кант нарын философичид хөгжүүлсэн. Жон Локк хүн бүрт заяагдмал, төрөөс хамааралгүй эрхүүд бий гэж үзсэн бөгөөд амьд явах эрх, эрх чөлөө, өмчтэй байх эрхийг (Locke, 1689) тэрхүү анхдагч, заяагдмал эрх гэж нэрлэсэн байдаг. Иммануэл Кантын хувьд хүнийг зорилготой оршихуй гэж үзсэн бөгөөд хүн бүрийн хувийн эрхийг хүндэтгэх ёстой гэсэн үзлийг дэвшүүлсэн байдаг (Korsgaard, Kant: Groundwork of the Metaphysics of Morals, 2012).

Энэхүү онол нь хүмүүсийг төрийн, нийгмийн болон хувийн харилцаанд шударга ёсыг эрхэмлэх, эрх зүйн хүрээнд харилцан эрхээ хүндэтгэх зарчмыг үндэслэж байгаа юм.

Эрхэд суурилсан ёс зүйн онол нь төрийн албан хаагчдад тодорхой үүрэг хариуцлагыг оноодог. Тухайлбал, төрийн албан хаагчид хүний эрхийг зөрчихгүй, хууль ёсыг сахин биелүүлэх замаар иргэдийн суурь, заяагдмал эрхийг хангах үүрэгтэй. Төрийн албаны бодлого, үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх явцад эрх зүйн заалтуудыг даган мөрдөхөөс гадна иргэдийн эрх, эрх чөлөөг хамгаалах ёстой гэж үздэг (Donnelly, 2013).

Эрхэд суурилсан ёс зүйн онол нь ёс зүйн шийдвэр гаргалтад хүний суурь эрхийг харгалзан үзэх, бодлого боловсруулахад шаардлагатай онолын үндэс суурь болдог.

Ийнхүү ёс зүйн сонгодог онолууд нь төрийн албаны ёс зүйд өөр өөрийн гэсэн үүргээ гүйцэтгэж, хувь нэмрээ оруулж байна.

Шударга, ил тод засаглал бий болгох: Ёс зүйн сонгодог онолуудыг хэрэглэх нь төрийн албан хаагчдад шударга, ил тод үйл ажиллагаа явуулахад тус дэм болдог. Үр дүнд суурилсан ёс зүйн онол нь төрийн шийдвэрүүдийн үр дүнг олон нийтийн сайн сайхны төлөө чиглүүлэхэд хувь нэмрээ оруулж байгаа бол үүрэгт суурилсан ёс зүй нь төрийн албан хаагчдыг хууль ёсны үүргээ биелүүлэхэд тусалдаг. Энэ нь төрийн бодлого, үйл ажиллагаанд иргэдийн итгэх итгэлийг нэмэгдүүлж, тэдний өмнө төрийн албан хаагчдын хүлээх хариуцлагыг дээшлүүлдэг байна.

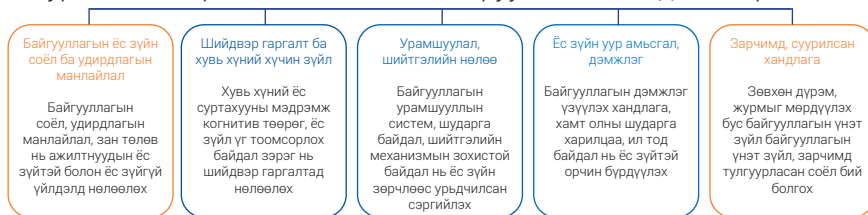
Төрийн албан хаагчдын ёс зүйн хариуцлагыг бататгах: Зан байдал, сайн чанарын ёс зүй нь төрийн албан хаагчдын ёс суртахууны төлөвшил, хөгжилд чухал үүрэг гүйцэтгэдэг. Төрийн албан хаагчид зөвхөн хууль бус шийдвэр гаргахгүй байх бус, шударга ёсыг сахих, бусдыг хүндэтгэх, хариуцлага хүлээх чадвартай байх ёстой. Энэ онол нь албан хаагчдыг ёс зүйн зөв хандлагатай, мэдлэг чадвартай байхыг дэмждэг.

Иргэдийн эрхийг хамгаалах, шударга шийдвэр гаргах: Нийгмийн гэрээний онол нь төрийн эрх мэдэл нь иргэдээс олгосон зөвшөөрөлд үндэслэдэг гэдгийг онцолж, төрийн албан хаагчдыг иргэдийн эрхийг хамгаалах үүрэгтэй болохыг хүлээн зөвшөөрдөг. Эрхэд суурилсан ёс зүйн онол нь төрийн албан хаагчдыг хүний суурь эрхийг хүндэтгэсэн шийдвэр гаргах ёстой болохыг чухалчилдаг.

Нийгэмд зөв хэвшил, ёс суртахуун хөгжүүлэх: Төрийн албан хаагчдын ёс зүй нь зөвхөн байгууллагын дотоодод төдийгүй нийгэмд ч нөлөөлдөг. Ёс зүйн сонгодог онолуудыг хэрэглэх нь төрийн албан хаагчдыг зөв үлгэр дуурайл, манлайллыг үзүүлж, нийгэмд эерэг өөрчлөлтүүд авчрахад нөлөөлдөг байна.

Эцэст нь дээрх ёс зүйн онолууд нь төрийн албаны үйл ажиллагаанд ёс зүйн өндөр шаардлага, стандартыг тогтоож, улмаар төрийн албанд баримтлах ёс зүйн хэм хэмжээний үндсийг тодорхойлох, төрийн үйлчилгээг тэгш, шударга хүргэх нөхцөлийг бүрдүүлэх, улмаар төрийн бодлого, үйл ажиллагаанд итгэх иргэд, олон нийтийн итгэлийг дээшлүүлэхэд чухал үүрэгтэй юм.

Зураг 20. Ёс зүйн зан төлөвийг сайжруулах чиг хандлага, арга зам

Эдгээр чиг хандлагууд нь ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, ёс зүйт соёлыг төлөвшүүлэх, байгууллагын болон хувь хүний зан төлөвийг сайжруулахад онол, практикийн чухал ач холбогдолтой бөгөөд судалгаануудаас харвал ёс зүйн зөрчлийн үндсэн шалтгааны нийтлэг 9 хүчин зүйлсийг тодорхойлсон.

Зураг 21. Ёс зүйн зөрчлийн нийтлэг шалтгаан, нөлөөлж буй хүчин зүйлс

ДӨРӨВ. ЁС ЗҮЙН ХОРООНЫ ДОТООД ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

4.1 Ёс зүйн хорооны бүрэн эрх, чиг үүргээ хэрэгжүүлсэн байдал

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.3 дахь хэсэгт зааснаар Төрийн албаны зөвлөлийн дарга Л.Цэдэвсүрэн (Эрх зүйч, Хууль зүйн магистр), гишүүн Ц.Амартөгс (Эдийн засаг-менежмент, Бизнесийн удирдлагын магистр, Төрийн удирдлагын магистр), Д.Баатарсайхан (Соёл судлаач, Соёлын ажилтан, Эрх зүйч, Төрийн удирдлагын арга зүйч, Удирдлагын ухааны магистр), Б.Идэрчулуун (Эрх зүйч, Хууль зүйн магистр, Монгол Улсын гавьяат хуульч), Б.Пүрэвдагва (Эрх зүйч, Удирдахуйн ухааны магистр, Боловсролын докторант) нар албан тушаалаар, Монгол Улсын Их Хурлын Байнгын хорооны 2023 оны 10 дугаар сарын 24-ний өдрийн 09 дүгээр тогтоолоор Ш.Батсүх (Монголын сэтгэл зүйчдийн нийгэмлэгийн тэргүүн, Доктор /Sc.D/, профессор, Монгол Улсын гавьяат багш), Ч.Эрдэнэчимэг (Удирдлагын академийн багш, Доктор /Ph.D/), М.Цэрэнбат (Анагаахын шинжлэх ухааны Үндэсний их сургуулийн багш, Доктор /Ph.D/, дэд профессор) нар, Улсын Их Хурлын Байнгын Хорооны 2023 оны 12 дугаар сарын 05-ны өдрийн 11 дүгээр тогтоолоор Д.Дуламсүрэн (Авлигатай тэмцэх газрын Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хэлтсийн албаны дарга, эрхэлсэн комиссар) нарыг тус тус Ёс зүйн хорооны гишүүнээр томилсон.

Ёс зүйн хорооны 2024 оны 02 дугаар сарын 01-ний өдрийн анхны хуралдааны 03 дугаар тогтоолоор Ёс зүйн хорооны даргаар Ц.Амартөгсийг сонгосон.

Зураг 22. Ёс зүйн хорооны бүтцийн бүдүүвч

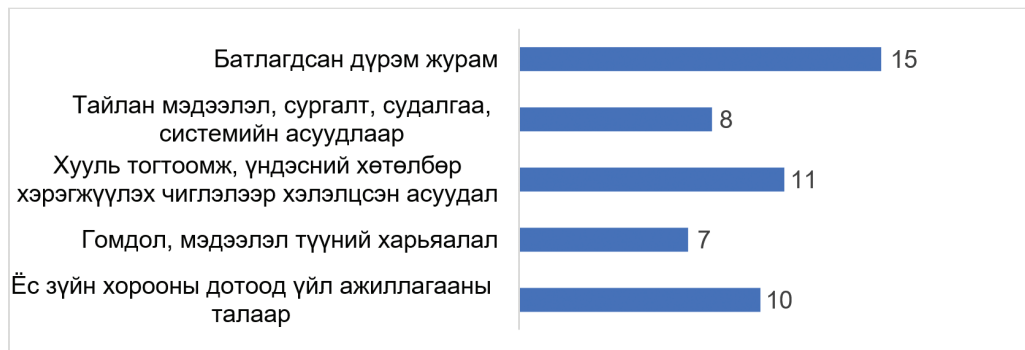

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.4, 11 дүгээр зүйлийн 11.6 дахь хэсэгт заасан бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх хүрээнд Ёс зүйн хороо нь нийт 17 удаа хуралдаж 51 асуудлыг хэлэлцэн 15 тогтоол шийдвэр гарган хэрэгжилтийг хангаж ажилласан. Нийт 72 цаг хуралдаж, нэг удаагийн хуралдаан дунджаар 4.2 цаг үргэлжлэсэн байна.

Хүснэгт 5. Ёс зүйн хорооны хуралдааны тойм

Д/д	Хуралдааны тоо	Хэлэлцсэн асуудлын тоо	Хуралдсан цаг, минут	1 хуралдааны үргэлжлэх дундаж хугацаа
1	17	51	72 цаг	4.2 цаг

Зураг 23. Хуралдаанд хэлэлцсэн асуудал 2024 он /нийт- 51/

Шилэн дансны цахим хуудсанд байршуулах мэдээллийн агуулга, нийтлэг стандартыг тогтоох журмын дагуу 164 мэдээг хуулийн хугацаанд байршуулж, нийт 209 мэдээллийг иргэдэд нээлттэй, ил тод болгов.

Ёс зүйн хорооны 81 тушаалаас үндсэн үйл ажиллагааны чиглэлээр Ёс зүйн хорооны даргын 17, Ажлын албаны даргын 32, хүний нөөцийн чиглэлээр Ёс зүйн хорооны даргын 8, Ажлын албаны даргын 24 тушаал батлагдсан байна.

Зураг 24. Ирсэн өргөдөл, гомдол, хүсэлт

Ёс зүйн хороонд нийт 60 өргөдөл, гомдол ирснээс хүний нөөцтэй холбоотой 14 хүсэлт, төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчилтэй холбоотой 6 өргөдлийг хууль, журмын дагуу шийдвэрлэж, 34 гомдлыг харьяаллын дагуу шилжүүлж, хугацаа болоогүй судлагдаж байгаа 6 гомдол байна.

4.2 Гадаад хамтын ажиллагаа

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн сургалтад шинэлэг арга, технологи нэвтрүүлэх, төрийн албан хаагчийн ёс зүйн индекс, стандарт, шалгуур үзүүлэлтүүдийг тодорхойлох, нөлөөллийн ажлуудыг зохион байгуулах чиглэлээр гадаад улс орнуудын ижил төстэй байгууллагатай хамтын ажиллагааг тогтоох чиглэлээр Монгол Улсад үйл ажиллагаагаа явуулж байгаа олон улсын байгууллагуудын суурин төлөөлөгчидтэй хамтран ажиллаж байна.

Монгол Улсад суугаа элчин сайд, олон улсын байгууллагуудын суурин төлөөлөгчдөд Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль, эрх зүйн орчин, Ёс зүйн хорооны чиг үүрэг, эрхлэх асуудал, төрийн албаны шинэтгэлийн явцын талаар танилцуулж, ёс зүйт төрийн албыг төлөвшүүлэх, хөгжингүй орнуудын туршлага судлах, хамтын ажиллагааны чиглэлээр санал солилцох уулзалт, хэлэлцүүлгийг Төрийн албаны зөвлөл, Гадаад харилцааны яамтай хамтран зохион байгуулав. Уулзалт хэлэлцүүлгийн мөрөөр Ёс зүйн хорооны эрхлэх асуудлын хүрээнд хамтын ажиллагааг шинээр тогтоох, улмаар түүнийг өргөжүүлэх чиглэлд санал солилцох уулзалтуудыг эхлүүлээ. Тухайлбал:

- БНСУ-тай төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх, сургалт, соён гэгээрүүлэх, зөөлөн ур чадварыг хөгжүүлэх, төрийн албан хаагчийн ёс зүйг төлөвшүүлэх чиглэлээр;
- Германы олон улсын хамтын ажиллагааны байгууллагатай цахим сургалтын баазыг бий болгох, хөгжүүлэх, мэргэжлийн сургалтын хөтөлбөрийн агуулгад ёс зүйн асуудлыг тусгах, шинээр ажлын байранд бэлтгэгдэж буй залуучуудад чиглэсэн сургалтын хөтөлбөр бий болгох талаар;
- Дэлхийн Банктай сайн засаглалыг бэхжүүлэх, төрийн албаны шинэтгэлийг эрчимжүүлэх, ёс зүйтэй төрийн албыг төлөвшүүлэхэд түншлэгч талууд, хамтран ажиллах байгууллагыг судлан, дэмжлэг үзүүлэх;
- Олон улсын эрх зүйн хөгжлийн байгууллагат ёс зүйн чиглэлээр сургагч багш бэлтгэх, соён гэгээрүүлэх сургалт, нөлөөллийн ажилд дэвшилтэт арга хэлбэрийг ашиглан хөгжүүлэх, түгээх, төрийн албан хаагчийн ёс зүйн индексийг нэвтрүүлэх ажилд хамтрахаар тус тус ажил хэргийн хүрээнд санал солилцов.

Эдгээр ажил нь Монгол Улсын төрийн албыг олон улсад үнэлэгдэхүйц болгох, төрийн албан хаагчийн ёс зүйг дээдлэх, хэм хэмжээг сахиулах бодлого, үйл ажиллагааг шинэ шатанд гаргахад тодорхой хувь нэмэр боллоо.

Түүнчлэн Ёс зүйн хорооны гадаад хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх, өмнө гаргасан хүчин чармайлтаа бататгах хүрээнд Ёс зүйн хорооны дарга, Төрийн албаны зөвлөлийн гишүүн Ц.Амартөгс Канад, Америкийн Нэгдсэн Улсад, гишүүн Б.Идэрчулуун Швейцарын Холбооны Улсад, гишүүн Б.Пүрэвдагва Бүгд Найрамдах Турк Улсад тус тус албан томилолтоор ажиллав.

Гадаад хамтын ажиллагаа өргөжүүлэхийн зэрэгцээ өөрийн орны төрийн болон нийтийн байгууллагуудтай төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, хууль тогтоомжийг таниулах нөлөөллийн аяныг зохион байгуулах, нийгэмд ёс зүй, ёс суртахууны эерэг чиг хандлагыг бий болгох чиглэлээр Монголын үндэсний олон нийтийн радио, телевизийн Үндэсний зөвлөлийн гишүүд, Боловсролын судалгааны үндэсний хүрээлэн, Батлан хамгаалах яамны холбогдох хүмүүстэй уулзалт, ярилцлагыг тус тус зохион байгуулж, цаашид хамтран ажиллах санал, чиглэлийг тогтсон.

ДҮГНЭЛТ

Улсын Их Хурлаас Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль, Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үндэсний хөтөлбөр, Засгийн газрын 2024 оны 109 дугаар тогтоолоор “Төрийн захиргааны болон үйлчилгээний албан тушаал эрхэлдэг төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хэм хэмжээ” батлагдаж, төрийн албан хаагчийн ёс зүй, хариуцлагын тогтолцоо бүрдэж байна. Энэхүү ёс зүй хариуцлагын тогтолцоо бүрэлдсэнтэй холбоотойгоор иргэд, олон нийтийн зүгээс төрийн албан хаагчдын ёс зүй, харилцаа хандлага сайжирч, төрийн үйлчилгээний чанар, үр нөлөө дээшилнэ гэсэн хүлээлт бий болсон нь судалгааны урьдчилсан дүнгээс харагдаж байна.

Тайлант хугацаанд 2,281 ёс зүйн дэд хороо байгуулагдсан нь нийт төрийн байгууллагын 53.8 хувь нь байв. Ёс зүйн дэд хороодыг төрийн байгууллагаар задалж үзэхэд УИХ-аас удирдлага нь томилогддог байгууллага, тэдгээрийн салбар байгууллагын 19.6 хувь, Засгийн газрын харьяа байгууллагуудын 55.4 хувь, нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын 5.2 хувь нь тус тус байгуулсан байхад шүүх эрх мэдлийн байгууллага 100 хувь ёс зүйн дэд хороо байгуулж, үйл ажиллагаагаа тайлагнан ажиллаж байна.

Ялангуяа нийт төрийн албан хаагчдын 96.0 хувь нь Засгийн газрын байгууллага, түүний харьяа агентлагт хамаарах бөгөөд ёс зүйн дэд хороог байгуулах, орон тооны болгох, чадавхжуулах ажлыг эрчимжүүлэх шаардлага үүсээд байгаа болно.

Иймээс төрийн албаны ёс зүйн манлайллыг үлгэрлэн үзүүлэх ёстой төрийн төв байгууллагууд, түүний харьяа газар, хэлтсүүд ёс зүйн дэд хороогоо бүрэн байгуулах, ёс зүйн дэд хорооны үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх, сургалт, соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааны төсөв, хуульд заасан урамшуулал олгох асуудлыг цогцоор нь шийдвэрлэх шаардлагатай.

Төрийн албан хаагчийн ёс зүй, тэднийг ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх, иргэд, олон нийтийн төрд итгэх итгэлийг нэмэгдүүлэхэд төрийн байгууллага дахь Ёс зүйн дэд хороод онцгой үүрэгтэй байна.

“Төрийн албан дахь ёс зүйн зөрчлийн төлөв байдал, шалтгаан, нөлөөлөх хүчин зүйлсийг тодорхойлох суурь судалгаа”-г зохион байгуулж, судалгааны үр дүнд үндэслэн сургалт, нөлөөллийн олон талт ажлыг зохион байгуулах үйл ажиллагааг түлхүү чиглүүлэх нь зүйтэй гэж үзлээ.

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааны хүрээнд хууль тогтоох, гүйцэтгэх, шүүх засаглалын байгууллагуудын бодлого шийдвэр, ажлын уялдааг хангах, салбаруудын хууль тогтоомжийн зохицуулалтыг нийцүүлж үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх чиглэлээр хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх нь чухал байна.

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангахад төрийн улс төрийн болон бүх шатны удирдах, гүйцэтгэх албан хаагчдын манлайлал, оролцоог идэвхжүүлэх онцгой ач холбогдолтой.

Ёс зүйн хороо цаашид гадаад хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх, бусад улс орны туршлагыг судлах, сургалтын арга хэлбэр, агуулга, шалгуур үзүүлэлтийг нутагшуулах, сүүлийн үеийн сургалтын техник технологи нэвтрүүлэх зорилт тавин ажиллаж байна.

-оОо-